

KIÁLLÍTÁSOK – MŰHELYEK

- Kiállítás és konferencia Lechner
Ödön halálának 100. évfordulója
alkalmából (*Sisa József*) **2**
- A nagy találkozás – Lechner
Ödön és a Zsolnay-gyár
(*Millisits Máté*) **7**
- Fogalmak átrendeződése
A Magyar Formatervezési Díj –
az „átvitt értelem” ünnepe
(*Bendzsel Miklós*) **13**
- Harmincöt éves a Magyar
Formatervezési Díj. Jubileumi
kiállítás az Iparművészeti
Múzeumban (*Novák Piroska*).. **19**
- Somogyi Győző grafikus és festő-
művész életmű-kiállítása a
Vigadóban (*Dvorszky Hedvig*).. **23**
- Menyasszonypohár, csirágfogó,
pástetomostál. Az Iparművészeti
Múzeum Pompa az asztalon
kiállítása (*Lovay Zsuzsanna*).... **26**
- „A látvány birtoklása”. Finta József
építész Szabad•kézzel című
kiállítása a Vigadó Galériában
(*Feledy Balázs*) **29**
- Laudáció Molnár Imre
bőrműves iparművész
akadémiai székfoglalójához
(*Szemedám György*)..... **33**
- A minőségi építészet sereg-
szemléje. I. Építészeti Nemzeti
Szalon a Műcsarnokban
(*Millisits Máté*) **40**
- Asie-Europe 2. Kortárs textil-
kiállítás az angers-i Musée Jean-Lurçat et de la Tapisserie
Contemporaine-ban (*Hegyí Ibolya*) **43**

KÖNYV

- Slézia József: Kortárs nemzetközi design (*Kovács Dániel*)..... **45**

HÍREK **47**

TARTALOM

MAGYAR IPARMŰVÉSZET HUNGARIAN APPLIED ARTS

- architecture. The 1st National Salon of Architecture at
Műcsarnok/Kunsthalle, Budapest (*Máté Millisits*)..... **40**
- Asie-Europe 2 / art textile contemporain. Exhibition at the
Musée Jean-Lurçat et de la Tapisserie Contemporaine,
Angers (*Ibolya Hegyi*)..... **43**

BOOKS

- József Slézia: Kortárs nemzetközi design [Contemporary
International Design] (*Dániel Kovács*) **45**

EXHIBITIONS – STUDIOS

- Exhibition and conference
commemorating the centenary
of the death of Hungarian
architect Ödön Lechner
(*József Sisa*) **2**
- The great encounter – Ödön
Lechner and the Zsolnay
factory (*Máté Millisits*)..... **7**
- The Map of Concepts Redrawn.
Hungarian Design Award – the
Celebration of ‘Figurative Sense’
(*Miklós Bendzsel*)..... **13**
- 35 years of Hungarian Design
Award. Jubilee exhibition at the
Museum of Applied Arts,
Budapest (*Piroska Novák*) **19**
- Oeuvre exhibition of graphic
artist and painter Győző
Somogyi at Vigadó, Budapest
(*Hedvig Dvorszky*) **23**
- Bridal Beaker, Asparagus Server,
Rabbit Tureen. The exhibition
Luxury on the Table at the
Museum of Applied Arts,
Budapest (*Zsuzsanna Lovay*)... **26**
- Possession of the sight. Free-
handedly. Exhibition of architect
József Finta at Vigadó Gallery,
Budapest (*Balázs Feledy*) **29**
- Laudation of leather artist Imre
Molnár at his inaugural ceremony
at the Hungarian Academy
of Arts (*György Szemedám*).... **33**
- Cross-section of top quality

Kiállítás és konferencia Lechner Ödön halálának 100. évfordulója alkalmából

■ Lechner Ödön (1845–1914) a magyar építészet egyik legnagyobb, legeredetibb alakja. Berlini tanulmányok, franciaországi munkálkodás, angliai tanulmányutak jelentették a nemzetközi hátteret, amely munkássága kibontakozását segítette. A legnagyobb hajtóerőt azonban saját újjítókedvéből, fantáziagazdagságából és merészségéből merítette. A historizmus szokványos kereteit már a legelső munkáiban feszegette, hogy aztán azokból fokozatosan kibontsa egyre egyénibb megfogalmazású épületeit. Ehhez segítségül hívta a tömeg- és téralakítás eszközeit, a színes kerámiában rejlő lehetőségeket, a több forrásból táplálkozó ornamentika formatárát, a modern technika vívmányait. Munkásságának alakulásában szerepet játszott a népi hagyomány felfedezése, a nemzeti mítosz keresése, az új anyagok és technikák – vas, acél, vasbeton – alkalmazása. A lechneri életmű a magyar viszonyok között sokak számára a nemzeti ambíciók tükröződését, az ország művészeti és szellemi emancipációját, a modernizációt képviselte. Saját maga a „magyar formanyelv” kereséseként fogalmazta meg a küldetését, ám munkásságában valójában az egyetemes építészet tanulságait és törekvéseit összegezte a legmagasabb szinten. Főbb alkotásai a századforduló Európájának legkiemelkedőbb teljesítményei közé tartoznak. Lechner Ödön a kor vezető építészei: Antoni Gaudí, Víctor Horta, Hector Guimard, Otto Wagner, Charles Rennie Mackintosh és Louis Sullivan mellett foglal helyet.

A nagy építész halálának 100. évfordulója alkalmából az Iparművészeti Múzeum és az MTA Bölcsészett-

Az Iparművészeti Múzeum mázas kerámiával díszített kupolája, Budapest. Terv: Lechner Ödön, Pártos Gyula; kivitelezés: Zsolnay-gyár, Pécs / Dome of the Museum of Applied Arts, Budapest, ornamented with glazed ceramics.

Designed by Ödön Lechner, Gyula Pártos; manufacturer: Zsolnay Porcelain Manufacture, Pécs [1893–1896]

Fotó: Ament Gellért / Iparművészeti Múzeum, Budapest

Az Iparművészeti Múzeum homlokzati mázaskerámia díszje, az alapkövetétel dátumával, Budapest. Terv: Lechner Ödön, Pártos Gyula; kivitelezés: Zsolnay-gyár, Pécs / Glazed ceramics ornament on the façade of the Museum of Applied Arts, Budapest, with the date when the foundation stone was laid. Designed by Ödön Lechner, Gyula Pártos; manufacturer: Zsolnay Porcelain Manufacture, Pécs [1893–1896]

Fotó: Faragó István / Tandem Studio

tudományi Kutatóközpont Művészettörténeti Intézete konferenciát és kiállítást rendez. Mindkettő helyszíne Lechner Ödön egyik legzseniálisabb alkotása, az Iparművészeti Múzeum, méltó keretet adva a rendezvényeknek.

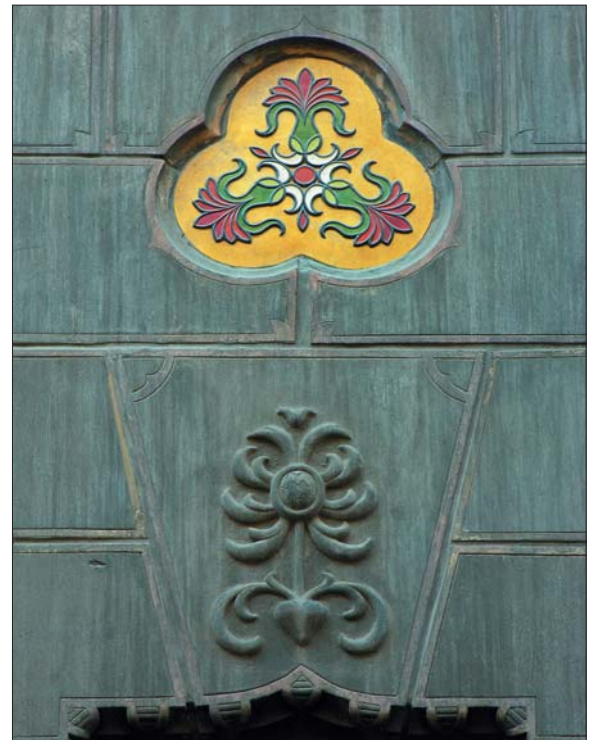
A konferencia nemzetközi, amelyre a legjobb magyar szakembereken kívül elismert előadók érkeznek Angliából, Skóciából, Németországból, Ausztriából, Lengyelországból és az Egyesült Államokból. A konferencia több nagy témát ölel fel. Ezek egyrészt megvizsgálják az iparművészeti múzeumok létrejöttének történetét, külön figyelmet szentelve egyes, elsősorban közép-európai intézményeknek. Ezen összefüggésben kerül sor a magyar iparművészeti gyűjtés és a magyarországi iparmúzeumok bemutatására. Egy má-

sik szekció az építéset, az építőművészet és a mérnöképítéset problematikájával foglalkozik, mintegy tágabb horizontot felrajzolva Lechner munkássága mögé. Megint egy másik szekció a magyar építész életművében is fontos szerepet játszó orientalizmus és ornamentika kérdését járja körbe. A konferencia utolsó szekciója Lechner Ödönt mint a magyar modern építéset „apafiguráját” vizsgálja meg, felsorakoztatva tanítványait, követőit, és azon jelentős külföldi építészeket, akik valamilyen módon kapcsolatba hozhatók vagy párhuzamba állíthatók vele. A tanácskozás nyelve angol és magyar, amihez a rendezők szinkrontolmácsolást biztosítanak.

A kiállítás a lechneri életmű méltó bemutatására vállalkozik. A kronologikus bemutatáson belül kiemelt

Az Iparművészeti Múzeum mázas kerámiával díszített homlokzata (részlet), Budapest. Terv: Lechner Ödön, Pártos Gyula; kivitelezés: Zsolnay-gyár, Pécs / Façade of the Museum of Applied Arts, Budapest, ornamented with glazed ceramics (detail). Designed by Ödön Lechner, Gyula Pártos; manufacturer: Zsolnay Porcelain Manufacture, Pécs [1893–1896]

Az Iparművészeti Múzeum homlokzati mázaskerámia díse, Budapest. Terv: Lechner Ödön, Pártos Gyula; kivitelezés: Zsolnay-gyár, Pécs / Glazed ceramics ornament on the façade of the Museum of Applied Arts, Budapest. Designed by Ödön Lechner, Gyula Pártos; manufacturer: Zsolnay Porcelain Manufacture, Pécs [1893–1896]

figyelmet kap az építész öt legjelentősebb, UNESCO világörökségi címre felterjesztett munkája: a kecskeméti Városháza, Budapesten az Iparművészeti Múzeum, a kőbányai Szent László-plébániatemplom, a Földtani Intézet és a Postatakarékpénztár. A kiállí-

Lechner Ödön: Rajz az Iparművészeti Múzeum Üllői úti középrizalitja II. emeleti oldalablakainak meződíszéhez / Ödön Lechner: Drawing for the field decoration of the third-storey side windows of the central avant-corps at Üllői Road of the Museum of Applied Arts, Budapest

Az Iparművészeti Múzeum mázas kerámia bejárati korlátja (részlet), Budapest. Terv: Lechner Ödön, Pártos Gyula; kivitelezés: Zsolnay-gyár, Pécs / Glazed ceramics entrance balustrade of the Museum of Applied Arts, Budapest (detail). Designed by Ödön Lechner, Gyula Pártos; manufacturer: Zsolnay Porcelain Manufacture, Pécs [1893–1896]

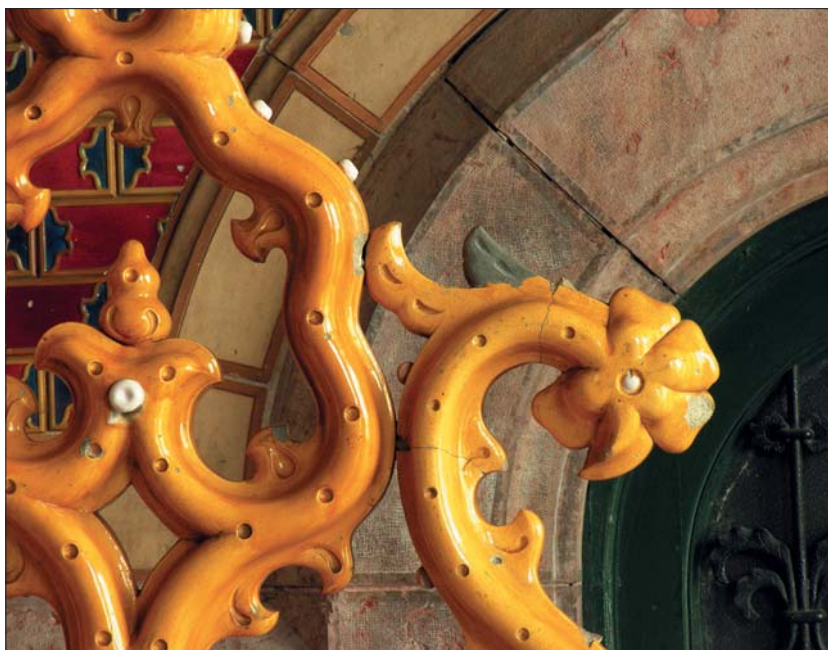
táson hangsúlyos módon jelennek meg az életmű főbb vonulatai, mint az ornamentika, az orientalizálás, a tervezés folyamatának egyes állomásai, az épület, a dekoráció és a berendezés kapcsolata. Minthogy Lechner elképzeléseinek megvalósításához a Zsolnay kerámiában találta meg a legmegfelelőbb anyagot, és mellesleg Zsolnay Vilmosban a kitűnő művészi partnert is, ezen aspektusok szintén kellő hangsúlyt kapnak. Ennek bemutatására nagyszámú Zsolnay épületkerámia-elem szerepel a kiállításon. Ugyancsak ér-

zékeltetik a tárlat rendezői azt a családi és társadalmi miliőt, amelyben Lechner élt és alkotott. A kiállítás lezárásaként a nagy építész követőinek és külföldi kortársainak munkásságából kapnak a látogatók ízelítőt. A kiállítás olyan formában lesz megfogalmazva, hogy az ne csak a magyar, hanem a külföldi látogatókhoz is szóljon, vizuálisan izgalmasan és változatosan megvalósítva, hogy hírért vigye a nagy formátumú építész munkásságának a nagyvilágban. Az a reményük a rendezőknek, hogy Lechner nemzetközi jelentőségű, ám Magyarországon kívül jóformán ismeretlen munkásságát az elkövetkezőekben a szélesebb külföldi közönség elé tárják. Ennek az alapját is képezheti a kiállítás, melynek alkalmából a Magyar Nemzeti Bank – a kiállítás fő támogatója – bemutatja a Lechner Ödön tiszteletére készített érmét is.

SISA JÓZSEF
művészettörténész

(Lechner Ödön-kiállítás és Nemzetközi tudományos konferencia Lechner Ödön halálának 100. évfordulója alkalmából. Iparművészeti Múzeum, Budapest, 2014. november 19-től 2015. májusig és 2014. november 19–21.)

Az Iparművészeti Múzeum mázas kerámia bejárati korlátja (részlet), Budapest. Terv: Lechner Ödön, Pártos Gyula; kivitelezés: Zsolnay-gyár, Pécs / Glazed ceramics entrance balustrade of the Museum of Applied Arts, Budapest (detail). Designed by Ödön Lechner, Gyula Pártos; manufacturer: Zsolnay Porcelain Manufacture, Pécs [1893–1896]

A Zsolnay-gyár
3. számú terrakotta-
könyvének két lapja
a budapesti Földtani
Intézet tetőkerámiáinak
rajzaival / Two pages
from the terracotta
book No. 3 of the
Zsolnay Porcelain
Manufacture with
drawings of ceramics
for the roof of the
Hungarian Geological
Institute, Budapest

A nagy találkozás – Lechner Ödön és a Zsolnay-gyár

■ Ebben az esztendőben emlékezünk Lechner Ödön (1845–1914) halálának a századik évfordulójára. Az emlékévknek mintegy nyitánya volt Kőbányán a Szent László-templom mellett elhelyezett egész alakos Lechner-szobor felavatása. Ezen túlmenően az év folyamán kiállításokkal, konferenciákkal tisztelegnek emléke előtt, amelyek lehetőséget teremtenek az érdeklődők számára Lechner egyedülálló művészetének alaposabb megismerésére.

Az építész teljes életművét átfogó kiállítás novemberből lesz látható az Iparművészeti Múzeumban. November végén nyílik a zuglói Lipták-villában *A nagy találkozás – Lechner Ödön és a Zsolnay-gyár* című tematikus tárlat, amely az ő emléke előtt kíván tisztelegni. A tárlat címében „A nagy találkozás” arra utal, hogy a nagy alkotó életműve szorosan kapcsolódik a pécsi Zsolnay-gyárhoz, amely az épületein előszeretettel alkalmazott kerámiát gyártotta.

→
Az Iparművészeti
Múzeum mázas
kerámiával díszített fő-
bejárati előcsarnokának
mennyezete (részlet),
Budapest. Terv: Lechner
Ödön, Pártos Gyula;
kivitelezés: Zsolnay-
gyár, Pécs / Ceiling of
the glazed ceramics
ornamented entrance
hall of the Museum of
Applied Arts, Budapest
(detail). Designed by
Ödön Lechner, Gyula
Pártos; manufacturer:
Zsolnay Porcelain
Manufacture, Pécs
[1893–1896]

Az Iparművészeti
Múzeum mázas
kerámiával díszített
homlokzata (részlet),
Budapest. Terv: Lechner
Ödön, Pártos Gyula;
kivitelezés: Zsolnay-
gyár, Pécs / Glazed
ceramics ornamented
façade of the Museum
of Applied Arts,
Budapest (detail).
Designed by Ödön
Lechner, Gyula Pártos;
manufacturer: Zsolnay
Porcelain Manufacture,
Pécs
[1893–1896]

Az építész *A Ház* folyóiratban 1911-ben megjelent *Önéletrajzi vázlat* című írásában részletesen ismertet- te, hogy családjának története miként kapcsolódott a kerámiagyártáshoz. Utalt arra, hogy édesapja egy tég- lagyárat örökölt, amelynek igazgatását is maga vége- zte. Ez adott lehetőséget Lechner Ödönnek arra, hogy már kora ifjúságában megtanuljon bánni az agyaggal, és megszeresse a kerámia különböző technikáit.

Mendöl Zsuzsanna művészettörténész az első, 1985- ben rendezett Lechner-kiállítás katalógusában az alábbi megállapításokat tette: „*Lechner számára a ke- rámia a hazai adottságoknak és építészeti lehetőségeknek megfelelő nemzeti építőanyag, amely formálhatósága, szín- beli lehetőségei alapján a kialakuló szecesszió szabad, egyéni alakítás-igényének is megfelelt.*”¹

Az alábbiakban a nagy életműből arra az öt épület- re koncentrálunk, amelyek jelenleg az UNESCO vi- lágörökségi címének várományosai.

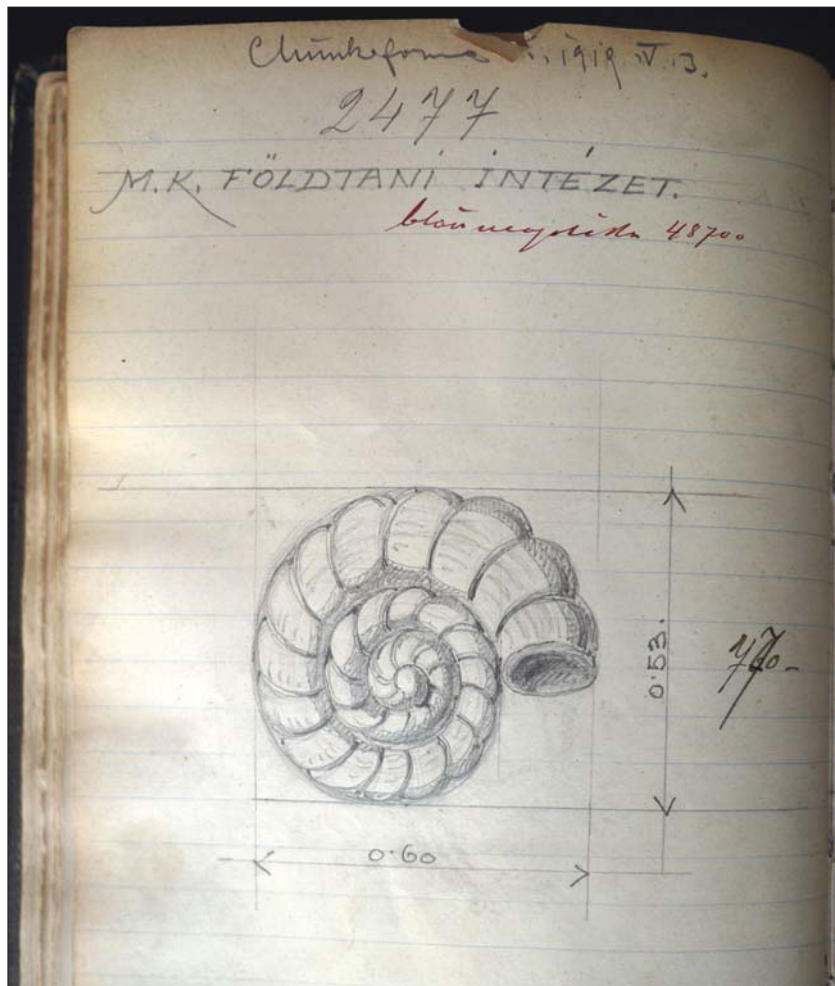
A KECSKEMÉTI VÁROSHÁZA

Az Alföld nagy történelmi hagyományokra visszate- kintő városa Kecskemét, ahol a világörökségre jelölt Lechner-épületek közül az egyedüli vidéki alkotás található.

A szabadon álló Városháza Kecskemét főterét mint- egy lezáró, többcélú középület. Tervezésére 1890 jú- liusában írtak ki pályázatot, amelynek nyertese Lech- ner Ödön lett partnerével, Pártos Gyulával (1845– 1916). Lechner már Pártossal jegyzett korai műveiben is alkalmazta a pécsi gyár burkolóanyagait. A Városháza alapkö-letélteli ünnepségét 1893-ban tartották; az épület 1895-re készült el. Lechner tetőcserépként a Zsolnay-gyár pikkelyszerű polikróm kerámiadíszet alkalmazta. Az épületen kiemelt szerepet kaptak a va- kolatba helyezett kerámiadíszek, amelyeket ettől fog- va Lechner Ödön rendszeresen használt alkotásain.

A KŐBÁNYAI SZENT LÁSZLÓ-PLÉBÁNIAI TEMPLOM

Lechner Ödön figyelemre méltó fővárosi műve, a kőbányai Szent László-plébániatemplom az 1890-es években épült. A templom Lechner által készített el- ső tervváltozata új felfogást jelentett a maga korának szakrális építészetében, mind a bizáncias stílus válas- tásával, mind az építőanyagok megválasztásával.²

A Zsolnay-gyár 3. számú terrakotta-könyvének lapja a budapesti Földtani Intézet homlokzati kerámiájának rajzával / Page from the terracotta book No. 3 of the Zsolnay Porcelain Manufacture with drawings of ceramics for the façade of the Hungarian Geological Institute, Budapest

A terv szerint az építész egy hatalmas központi ku- pola köré csoportosított négy félkupolát, valamint további négy, ezeknél alacsonyabb negyedkupolát.

A megrendelő székesfőváros azonban teljes egészé- ben átdolgoztatta ezeket a terveket, ezért a kőbányai templom végül is neogótikus stílusban épült meg.

Fotó: Millits Máté

A Zsolnay-gyár 3. számú terrakotta-könyvének lapja a budapesti Földtani Intézet homlokzati kerámiájának rajzával / Page from the terracotta book No. 3 of the Zsolnay Porcelain Manufacture with drawings of ceramics for the façade of the Hungarian Geological Institute, Budapest

Bizonyos részletformáiban mégis érvényesülhettek a lechneri ornamentika sajátos, a népművészettől ihletett vonásai.

Lechner eredeti terveitől fogva Zsolnay épületkerámiákat kívánt alkalmazni, és ehhez a megvalósult terv kivitelezésénél is ragaszkodott. A templombelső kialakítását ugyan nem rá, hanem Tandor Ottóra bízták, a Zsolnay kerámiát itt is gazdagon alkalmazták.

AZ IPARMŰVÉSZETI MÚZEUM ÉPÜLETE

A Vallás- és Közoktatási Minisztérium 1890-ben pályázatot hirdetett az Iparművészeti és Néprajzi Múzeum és Iskola terveinek elkészítésére. A tizenkét pályamű közül az első díjat Lechner Ödön és Pártos Gyula „Keletre magyar” című pályamunkája nyerte el.

Az Iparművészeti Múzeum építése csak 1893-ban kezdődött meg. Bár az építkezést az állam kiemelten kezelte, így is komoly erőfeszítést igényelt a szükséges pénzeszközök biztosítása. A megrendelő minisztérium vezetősége 1895-ben hozzájárult, hogy a homlokzat a vakolatnál költségesebb, Zsolnay-féle pirogránit borítást kapjon. A miniszter leiratában utalt arra, hogy a költségesebb anyag sokkal időtállóbb is.

A múzeum Üllői úti főhomlokzata különösen díszes kialakítású. A főhomlokzat közepén elhelyezett, nyolcszög alaprajzú középrizalit magába foglalja a nyitott főbejárati előcsarnokot, felette a dísztermet, e fölött pedig a kupolatermet. A középrizalitet keleties, cikkelyes kupola fedi, amelynek a csúcsán sárga színű Zsolnay kerámiából mintázott lanternát helyeztek el. A nyitott előcsarnok technológiai újdonsága volt, hogy a Zsolnay-gyár épületkerámiáin itt jelent meg az eozimáz.

Az Iparművészeti Múzeum épületének ünnepélyes átadására 1896. október 25-én került sor.

A FÖLDTANI INTÉZET ÉPÜLETE

1896-ban írtak ki pályázatot a budapesti Stefánia úton építendő Magyar Állami Földtani Intézet (ma Magyar Földtani és Geofizikai Intézet) tervezésére. A megbízást a „Versenyezve haladunk” jeligével benyújtott pályatervével (immár Pártos Gyula nélkül) Lechner Ödön nyerte el. Az épület 1899-re készült el.

A homlokzaton vakolatba ágyazott kerámiadíszek láthatók, míg a tetőt teljes egészében Zsolnay gyártmányú anyagok fedik. A tetőzeten elhelyezett kerámiák az építész és a gyár kreatív együttműködését dicsérik.

A tetőelemeken sötét és világoskék színű, pikkelyszerű elemek váltakozását figyelhetjük meg. Ugyanakkor egyszínű sötétkék kerámiaelemeket találunk a hátsó lépcsőház tetőborításánál.

A középső tetővégződésnél három kerámia atlaszfigurát helyeztek el, amelyek hatalmas kék földgömbök súlya alatt görnyedeznek.

A POSTATAKARÉKPÉNZTÁR ÉPÜLETE

A Postatakarékpénztár intézményét Magyarországon 1885-ben hozták létre kiskeresetű emberek megtakarított pénzének összegyűjtésére. Mivel a bankhálózat forgalma pár év alatt jelentősen megnőtt, 1899-ben pályázatot hirdettek a budapesti székház, a Magyar Királyi Postatakarékpénztár felépítésére (ma a Magyar Államkincstár működik az épületben).³

A pályázat nyertese a Lechner Ödön és Baumgarten Sándor által készített pályamű lett. Az épület 1901-re készült el.

Lechner Ödön a banképületet az építési telek adottságainak figyelembevételével tervezte meg. A szűk lipótvárosi utca nem biztosított kellő rálátást az épületre, ezért az építész a főhomlokzatot alig tagolta, majdnem sík felületként tervezte meg.

Az épület mozgalmasságát jelentősen fokozza a teljes egészében Zsolnay kerámiával fedett tetőzet.

A nagy formai gazdagságot felmutató kerámiadíszek szimbolikája többféle értelmezésre ad lehetőséget. A tető közepén ívesen felmagasodó, sátorszerű tornya például utalhat Attila hun fejedelem sátrára, vagy a honfoglaló magyar vezérek sátrára is.

A tetőt két, sárga mázas pirogránit bikafej díszíti. Ezek mintegy adaptációi azoknak a bikafejeknek, amelyek a nagyszentmiklósi kincshez tartozó, aranyból készült ivócsanakokat díszítik. A tető élgerincén egymás felé forduló sárga színű madárfejekből formált kerámiadíszeket vagy virágdíszeket találunk. A kerámiából készült padlásszellőző nyílásokat szárnyukat kinyitó kakasok ékesítik, amelyek az élgerincen elhelyezett kisebb madarakat védik, ahogy a bank is őrzi a betétesek pénzét.⁴

Reméljük, hogy a Lechner-emlékév hozzájárul majd ahhoz, hogy az itt bemutatott öt épület mihamarabb elnyerje a világörökség megtisztelő címét.

MILLISITS MÁTÉ

művészettörténész, művelődéstörténész

Jegyzetek

1. Mendöl Zsuzsanna: Lechner Ödön és a Zsolnay gyár kapcsolata. In: *Lechner Ödön. 1845–1914*. Szerk. Pusztai László és Hadik András. Budapest, 1985. 64.
2. Nemes Márta: A kőbányai templom története. *Ars Hungarica*, 1980/1. 135–148.
3. Gerle János: Postatakarék és a Postsparkasse – avagy nemzeti építészet és Zweckstil. In: *Romantikus kastély. Tanulmányok Komárik Dénes tiszteletére*. Szerk. Vadas Ferenc. Budapest, 2004. 489.
4. Moravánszky Ákos: *Versengő látomások*. Budapest, 1998. 24.

Az Iparművészeti Múzeum homlokzati mázaskerámia díszé, Budapest. Terv: Lechner Ödön, Pártos Gyula; kivitelezés: Zsolnay-gyár, Pécs / Glazed ceramics ornament on the façade of the Museum of Applied Arts, Budapest. Designed by Ödön Lechner, Gyula Pártos; manufacturer: Zsolnay Porcelain Manufacture, Pécs

[1893–1896]

Lechner Rákosi Téglagyárban készült tégl / Brick from the Lechner-Rákosi Brick Factory
19. század második fele (Kőbányai Helytörténeti Gyűjtemény, Budapest) / 2nd half of 19th century (Kőbánya Local History Collection, Budapest)

Fogalmak átrendeződése

A Magyar Formatervezési Díj – az „átvitt értelem” ünnepe

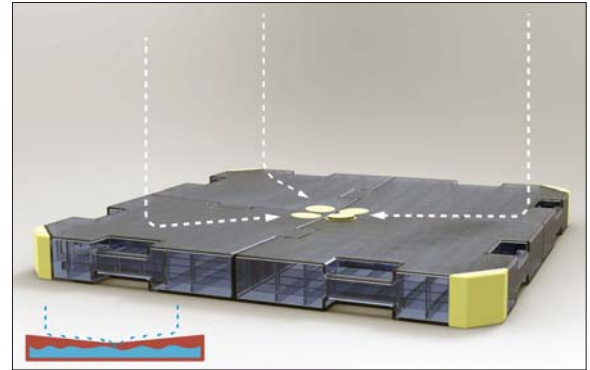

Vasquez Carlos Alberto (Moholy-Nagy Művészeti Egyetem): Gris szürkevíz-rendszer / Carlos Alberto Vasquez (Moholy-Nagy University of Art and Design): Gris water-saving system

Magyar Formatervezési Díj 2014. évi pályázat: az Emberi Erőforrások Minisztériuma Felsőoktatásért Felelős Államtitkárságának különdíja / Hungarian Design Award Competition, 2014: Special Prize awarded by the State Secretariat for Higher Education of the Ministry of Human Capacities

Bereczki Dávid: Primus Dinghy vitorlás kishajó. Gyártó: Primusboat EC / Dávid Bereczki: Primus Dinghy sailboat. Manufacturer: Primusboat EC
Magyar Formatervezési Díj: 2014 / Hungarian Design Award, 2014

Ha mai világunkat akár csak a közelmúlttal vetjük össze, szembetűnő, mennyire megsokasodtak a designnal és a kreatív iparral kapcsolatos fogalmak a gazdaságban, a kultúrában vagy akár a mindennapi életben is, és pontos használatuk milyen széles körben vált elterjedtté. Ma már természetes, hogy a szociálisan érzékeny design megoldást kereshet egy szűkebb vagy tágabb közeg társadalmi problémáira, és kézenfekvő, ha egy gazdasági szakember a formatervezés és az innováció összefüggéseinek fontosságát hangsúlyozza. Mára közös tudásunkhoz tartozik, hogy évről évre nő az egyre inkább önállósuló kreatív ipar hozzájárulása a GDP-hez. Az EU27 nemzeti design-intenzív szektorainak részesedése tekintetében hazánk 17,9 százalékkal éllavas lett a friss, 2010. évi adatokra vonatkozó kontinentális versenyben. Az utóbbi évek-

Fotó: Vasquez Carlos Alberto

ben már nem csak a döntéshozók körében tudatosult, hogy a design európai integrációnk szempontjából kiemelkedő fontosságú, fejlesztése a magyar szellemi

Fotó: Bereczki Dávid

Tomcsányi Dóri: Dori Tomcsanyi 2014/15 Ősz/Tél kollekció /
Dóri Tomcsányi: Dori Tomcsanyi 2014/15 Fall/Winter collection

Magyar Formatervezési Díj: 2014 /
Hungarian Design Award, 2014

Fotó: Móró Máté

Fotó: Almási Jonathán Csaba, Karsay Katalin

Gyulai Natália: Egyedi felületképző technikájú műszőrme
kollekció. Gyártó: NATI 100% PURE IDEA / Natália Gyulai:
Experimental textile surface design technique in fake fur
clothing. Manufacturer: NATI 100% PURE IDEA

Magyar Formatervezési Díj 2014. évi pályázat:
az Emberi Erőforrások Minisztériuma Kultúráért Felelős
Államtitkárságának különdíja / Hungarian Design
Award Competition, 2014: Special Prize awarded
by the State Secretariat for Culture of the Ministry
of Human Capacities

tőke nemzetközi érvényesülése okán is elengedhetetlen. Miközben a design a fogalmak és a gyakorlat szintjén is a gazdaság fontos tényezőjévé vált, a kreatív ipar innovációs potenciálja mellett mind jellemzőbb kulturális kisugárzása is.

→
Erdélyi Tamás: HBH
(Hard Body Hang)
Kocka. Gyártó:
H3Hungary Kft. /
Tamás Erdélyi: HBH
(Hard Body Hang)
Cube. Manufacturer:
H3Hungary Ltd.

Magyar Formatervezési Díj 2014. évi pályázat: Magyar Formatervezési Tanács különdíja / Hungarian Design Award Competition, 2014: Special Prize awarded by the Hungarian Design Council

Ha pontosan fel akarnánk mérni ezt a fogalmi, de egyben gyakorlati, és immár történeti átalakulást, akkor elegendő lenne csupán valamivel távolabbra tekinteni a múltba. Visszapillantani arra az időre, amikor Magyarországon a kreativitás és a design fogalmi legfeljebb néhány kivételesen előrelátó, újító szellemhez kapcsolódtak. Harmincöt éve, a kreativitásnak kevés teret nyújtó időszakban alapították meg a Magyar Formatervezési Díjat, amely az azóta eltelt időben nemcsak közvetlenül hatott a hazai ipari ágazatok minőségi fejlődésére, de jelentősen hozzájárult a designnal és kreativitással kapcsolatos tudás szélesebb körű elterjedéséhez is. Ma, a korábbiakhoz ké-

DESIGN MANAGEMENT Díj 2014

GIA Form Kft.

ELISMERŐ OKLEVÉL

Apátsági Termékek – Eranthis Kft.

Ivanka Factory Zrt.

Petőfi Irodalmi Múzeum

Sziget Kulturális Menedzser Iroda Kft.

Tudatos Vásárlók Egyesülete

Veszprém Megyei Jogú Város Önkormányzata

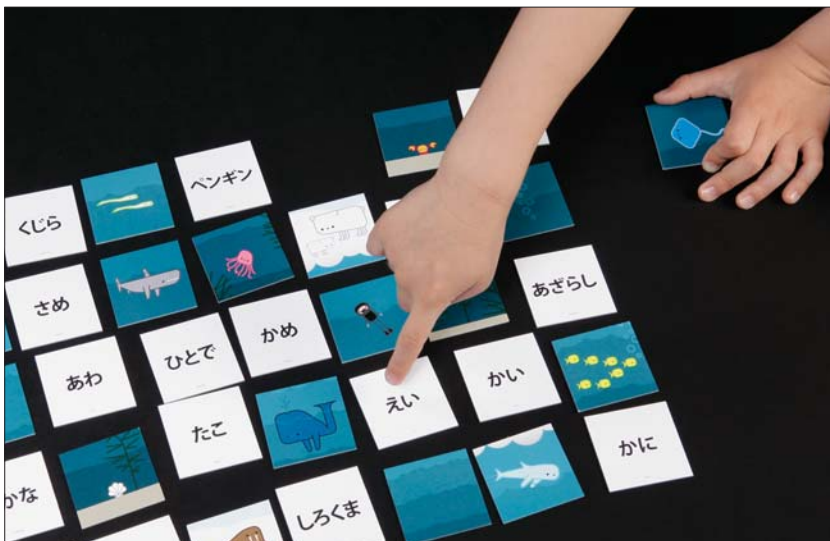
Fotó: Szántói Lilla

Ulrich Sára (Moholy-Nagy Művészeti Egyetem): „Szövegkép-kísérletek”, Italo Calvino Ha egy téli éjszakán egy utazó című regényének kísérleti tipográfiai feldolgozása. Gyártó: FOM Digital, Nagy Zoltán könyvkötő / Sára Ulrich (Moholy-Nagy University of Art and Design): 'Text visibility experiments', experimental typography design for Italo Calvino's novel If on a Winter's Night a Traveler. Manufacturer: FOM Digital, bookbinder Zoltán Nagy Magyar Formatervezési Díj: 2014 / Hungarian Design Award, 2014

Nagy Diána (Moholy-Nagy Művészeti Egyetem): Japán–magyar képes szótár és szótanuló játék. Kivitelezés: Percprint Digitális Nyomdai Műhely / Diána Nagy (Moholy-Nagy University of Art and Design): Japanese–Hungarian picture dictionary and word learning game. Manufacturer: Percprint Digital Ltd.

Magyar Formatervezési Díj 2014. évi pályázat: az Emberi Erőforrások Minisztériuma Felsőoktatásért Felelős Államtitkárságának különdíja / Hungarian Design Award Competition, 2014: Special Prize awarded by the State Secretariat for Higher Education of the Ministry of Human Capacities

pest összemérhetetlenül nyitottabb és lehetőségekkel teli világban is megmaradt a díj kezdeményező és orientáló feladata. A Magyar Formatervezési Díj továbbra is felmutatja a design területének aktuális eredményeit, sajátos eszközeivel növeli az új termékek piacra jutási esélyét, előmozdítja a fiatal alkotók pályakezdését. Mindezzel elősegíti a társadalom designtudatosságának kialakulását, ennek révén közvetve hosszú távon is hozzájárul az életminőség mérhető javulásához.

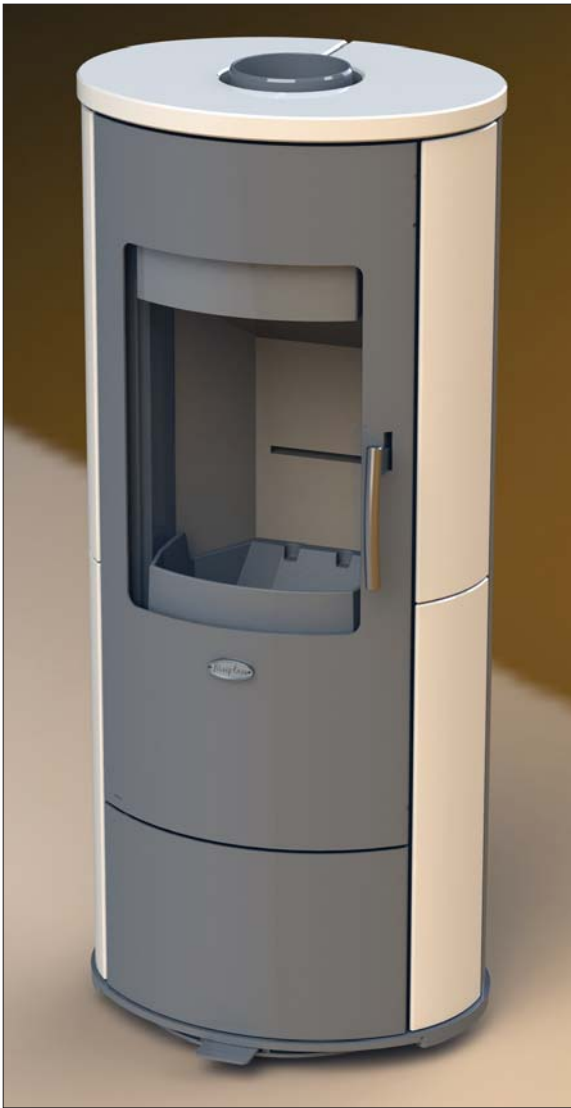
BENDZSEL MIKLÓS
*a Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatala
 és a Magyar Formatervezési Tanács elnöke*

Megjelent a 35 éves a Magyar Formatervezési Díj – 2014 című katalógus előszavaként.

A fotókat a Magyar Formatervezési Tanács bocsátotta rendelkezésünkre.

Nagy Dániel (Magyar Képzőművészeti Egyetem): Lamantin Jazz Fesztivál arculata / Dániel Nagy (Hungarian University of Fine Arts): Lamantin Jazz Festival identity
Magyar Formatervezési Díj: 2014 / Hungarian Design Award, 2014

Fotó: Bényei László

**Fireplace Gyártó és Kereskedelmi Kft.: „ROMA”
kandallókályha / Fireplace Ltd.: 'ROMA' fireplace stove**
Magyar Formatervezési Díj 2014. évi pályázat:
Hipavilon Szellemi Tulajdon Ügynökség Nonprofit Kft.
különdíja / Hungarian Design Award Competition,
2014: Special Prize awarded by Hipavilon Hungarian
Intellectual Property Agency Nonprofit Ltd.

Westeinde
from Hungarumlaut:
is a typeface

WITH OPTICAL SIZES.

Designed in The Hague, The Netherlands

AT TYPEMEDIA

by Adam Katyi, from Sopron.

Available in 5 weights!

from Light to Heavy.

*OPTIMIZED FOR THE BEST LEGIBILITY**

**Katyi Ádám: Westeinde
Caption betűtípus /
Ádám Katyi: Westeinde
Caption typeface**
*Magyar Forma-
tervezési Díj: 2014 /
Hungarian Design
Award, 2014*

**S'39 Hybrid Design
Manufacture (Baróthy
Anna, Csernák Janka,
Bozsó Melinda):
CALTROPe kísérleti
bioépítészeti struktúra
/ S'39 Hybrid Design
Manufacture (Anna
Baróthy, Janka
Csernák, Melinda
Bozsó): CALTROPe
experimental bio-
architectural structure**
*Magyar Forma-
tervezési Díj: 2014 /
Hungarian Design
Award, 2014*

Fotó: S'39 Hybrid Design Manufacture

Harmincöt éves a Magyar Formatervezési Díj

Jubileumi kiállítás az Iparművészeti Múzeumban

■ A tavalyi évi kihagyás után, idén újra az Iparművészeti Múzeum adhatott helyet a 2014. évi magyar formatervezési díjasok és a design management díjasok bemutatkozó tárlatának és a díjátadó ünnepségnek. Talán e szerencsés visszatérésnél is nagyobb jelentőségű volt az esemény kísérőrendezvénye: a Magyar Formatervezési Díj 35 éves fennállásának alkalmából

rendezett jubileumi kiállítás, amely a korábbi három és fél évtized díjazott alkotásaiból mutatott be egy átfogó designtörténeti válogatást.

A kiállítás a Magyar Formatervezési Tanács szervezésében valósult meg, a kiállított tárgyak jelentős részben az Iparművészeti Múzeum gyűjteményi egységeiből, valamint gyártóktól és tervezőktől kerültek

Minya Mária: Grácia 2917-es étkezéslet. Gyártó: Gránit Csiszolószerszám és Kőedénygyártó Vállalat, Budapest / Mária Minya: 'Grácia 2917' dinner service. Manufacturer: Gránit Ginding Tool and Pottery Producing Co., Budapest
Ipari Formatervezési Nívódíj: 1983; mázas keménycserép (Iparművészeti Múzeum, Budapest) / Industrial Design Niveau Prize, 1983; glazed earthenware (Museum of Applied Arts, Budapest)

kölcsönzésre, hasonlóan a díj történetének 25. évét köszöntő tárlathoz,¹ melyet 2004-ben, szintén az Iparművészeti Múzeumban rendeztek meg.²

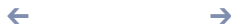
A Magyar Formatervezési Díj – akkori nevén Ipari Formatervezési Nívódíj – pályázatát első ízben 1979-ben hirdették meg, az első nívódíjakat pedig 1980-ban osztották ki. Az intézmény azóta mind elnevezésében, mind arculatában, mind pályázati feltételeiben, mind pedig a pályázati kategóriákban jelentősen átalakult. Célja azonban alapításától kezdve szinte változatlan: „[...] a magyar formatervezés teljesítményének bemutatása és népszerűsítése, a hazai formatervezés ki-

emelkedő alkotóinak elismerése, valamint a magyarországi termékek nemzetközi versenyképességének javítása a formatervezés eszközeivel.”³ A cél annyiban módosult, hogy az ipari előállításban megvalósuló termékek köre kibővült a designer-maker, vagyis a tervező-kivitelező szemlélet támogatásával az egyedi vagy kisszériában készülő kézművestermékek díjazásával is. Ezzel összefüggésben: 2003 óta már nem termékcsoportonkénti, hanem termék, terv, vizuális kommunikáció és diákmunka kategóriákban lehet pályázni, az ipari formatervezésnél valamivel tágabban értelmezett design fogalmának jegyében.

A jubileumi tárlat nem csupán a visszatekintésre adott lehetőséget, hanem arra is, hogy feltegyük a kérdést: a fenti célok vajon maradéktalanul megvalósultak-e? A kérdésre adható válasz részben igenlő, hiszen láthatunk olyan ipari sorozatgyártásban készült, valódi „sikertermékeket”, melyek még napjainkban is kereskedelmi forgalomban vannak – ráadásul – csaknem változatlan formában. Rögtön itt van például a Helia-D kozmetikai termékcsalád ikonikus, fekete tegeles csomagolása – a Koplányi Éva és Kövesdi János formatervezők vezette tervezői kollektívától –, mely 1984-ben és 1985-ben is nívódíjban részesült. Ez az alkotás jól példázza, hogy egy termék kialakításában mennyire jelentős szerepet játszik annak megjelenése is. A Helia-D márka ma is ezt a csomagolást alkalmazza, hiszen a fogyasztók számára a Helia-D termé-

☛ **Tamás Ákos: Dísztal a Szirom váza-tál kollektióból. Gyártó: Herendi Porcelánmanufaktúra Rt., Herend / Ákos Tamás: Ornamental bowl from the Petal Vase-Bowl collection. Manufacturer: Herend Porcelain Manufactory, Herend**
Ipari Formatervezési Nívódíj: 1993; fehér és anyagában színezett biszkvit porcelán (Iparművészeti Múzeum, Budapest) / Industrial Design Niveau Prize, 1993; white and coloured-material biscuit porcelain (Museum of Applied Arts, Budapest)

**Koplányi Éva,
Kövesdi János,
Kövesdi László:
Helia-D kozmetikai
termécsalád.
Gyártmányfejlesztő:
Kristóf Jánosné,
Bálint Jánosné. Gyártó:
Biogal Gyógyszergyár,
Debrecen /
Éva Koplányi,
János Kövesdi,
László Kövesdi: Helia-D
cosmetics product
family. Product
development:
Mrs János Kristóf,
Mrs János Bálint.
Manufacturer: Biogal
Gyógyszergyár,
Debrecen**

*Ipari Formatervezési
Nívódíj: 1984, 1985;
üveg, műanyag, papír
(Iparművészeti
Múzeum, Budapest) /
Industrial Design
Niveau Prize, 1984,
1985; glass, plastics,
paper (Museum of
Applied Arts,
Budapest)*

Fotó: Friedrich Krisztina / Iparművészeti Múzeum, Budapest

kek arculata, sőt identitása összefonódott az elegáns, fekete üveg- és műanyag tégelyekkel.

Hasonlóan sikeres termék volt a Farkasinszky Zoltán által tervezett *Réka elemes szekréynsor*, amelyből még napjainkban is sok darabbal találkozhatunk a fogyasztók otthonában vagy az árucserre szempontjából egyre nagyobb online forgalmat bonyolító aukciós portálok apróhirdetéseiben. A *Réka* bútorok népszerűsége többfunkciós elemeinek szinte korlátlan kombinálhatóságában rejlett és rejlik, amitől ma már nem elválasztható a masszív formaadásban és a karakteres színhasználatban rejelő retró-életérzés sem.

A hazai szilikátipar szebb napokat felidéző korszakát – többek között – olyan asztali készletek képviselik, mint Minya Mária *Grácia* szerveze, a jellegzetes sötétbarna és bézs színváltozatú mázakkal vagy a szintén Minya Mária és Semsey Gabriella által tervezett *Variálható háztartási edénysorozat*. Tamás Ákos *Szirom* és *Korall* nevű, anyagában színezett biszkvit porcelán váza-tal kollektívája már a stúdióművészet képviselője, a Herendi Porcelánmanufaktúra 1985-ben alapított részlegének, a Herend Stúdióinak modern formaadású, limitált példányszámban készülő egyedi terméke.

A stúdiómozgalomból fejlődő kézműves-stúdió-

művészet nemcsak megjelent, de igen nagy számban képviseltette is magát a formatervezési díj keretein belül. Példa lehet erre Katona Szabó Erzsébet *Eredet rubája*, Bánsági Petra *Fonott bőrös cipő- és kesztyűkollektívája* vagy Németh Krisztina *Idő ékszere*. Ezekben az alkotásokban nem csupán az a közös vonás, hogy tervezőjük egyben kivitelezőjük is, hanem hogy a mesterségbeli, a kézművestudás kortárs szerepének és létjogosultságának megfellebbezhetetlen tanúságtevői.

A fentiekben említett formatervezési díjas tárgyak – több olyan tétellel együtt, amelyek nem kerültek be az elmúlt 35 évet áttekintő válogatásba – megtalálhatóak az Iparművészeti Múzeum gyűjteményi egységeiben. Ugyanakkor meg kell jegyeznünk, hogy e tételek csupán egy töredékét képviselik annak a gyűjteményi anyagnak, melyet az 1978 őszétől működő, majd az 1990-es évek közepén felszámolt, Modern és Módszertani Osztály tudhatott magáénak.⁴ A kortárs magyar design gyűjtési elveiben egy olyan stabil és szakmailag rangos intézmény, mint a Magyar Formatervezési Díj elismerése döntő szempont kell(ene) hogy legyen. Az Iparművészeti Múzeum tervezett Magyar Design Múzeumának törzsgyűjteményét

kell(ene) hogy képezzék a Magyar Formatervezési Díjjal jutalmazott alkotások, ennek bizonyágát igazolják a jubileumi kiállításon szereplő munkák is. Ha megvalósulna a kortárs design múzeumi gyűjtése, akkor talán a cikk elején feltett kérdésre nem csupán részben lehetne igenlő választ adni: a tudományos szintű feldolgozás, bemutatás és értékközvetítés hozzájárulhatna ahhoz, hogy Magyarországon a design végre az őt megillető helyre kerülhessen mind a gazdaságban, mind pedig a köztudatban.

NOVÁK PIROSKA
muzeológus

(Magyar Formatervezési Díj 2014. Iparművészeti Múzeum, Budapest, 2014. október 7–november 2.)

Jegyzetek

1. Pohárnok Mihály (szerk. és szöveg): *A magyar formatervezési díj huszonöt éve 1980–2004*. Budapest, Design Terminál Kht., 2004 [A magyar formatervezési díj huszonöt éve (1980–2004). Az Iparművészeti Múzeumban 2004. október 18. és november 7. között megrendezett kiállítás katalógusa].
2. A Magyar Formatervezési Díj honlapján online elérhető a díj, a díjazott és kiállított alkotások, képekkel viszonylag gazdagon illusztrált, évekre lebontott archívuma: http://www.sztnh.gov.hu/testuletek/mft/formatervezesi_dij/dijarchivum/index.html – Hozzáférés: 2014. szeptember 25.
3. http://www.sztnh.gov.hu/testuletek/mft/formatervezesi_dij/ – Hozzáférés: 2014. szeptember 25.

4. Az Iparművészeti Múzeum „modern gyűjteményének” alapítási éve és pontos elnevezése eltéréseket mutat a hozzáférhető forrásokban. Lovag Zsuzsa a múzeum alapításának 100. évfordulóját (1972) nevezi meg, és ezt az adatot használja Horváth Hilda is. Az Iparművészeti Múzeum évkönyvében – *Ars Decorativa 3.* – 1973-as dátum olvasható, míg Gáspár Zsuzsa és Péter Márta az 1975-ös évszámot említik Modern gyűjteménycsoport elnevezéssel. A Modern és Módszertani Osztály mint önálló gyűjteményi egység, valamint az 1978-as dátum az *Ars Decorativa 7.* számában olvasható. Lovag Zsuzsa: Az Iparművészeti Múzeum kortárs gyűjteményei. In: *Kortárs művészet múzeumi gyűjteményekben 1988–1999. XX. századi magyar művészeti dokumentumok I.* Szerk. Pataki Gábor, Sümei György. Budapest, Képző- és Iparművészeti Lektorátus, 2001, 29–30. Horváth Hilda: A kortárs magyar ötvösművészet és a múzeumi gyűjteményezés múltja, jelene, jövője. In: *A kortárs magyar ötvösművészet helyzete napjainkban*. Szerk. Katona Katalin. Budapest, Magyar Képzőművészek és Iparművészek Szövetsége, 2012 [oldalszámozás nélküli kiállítási katalógus]. Jakabffy Imre (szerk.): *Ars Decorativa 3. Az Iparművészeti Múzeum és a Hopp Ferenc Kelet-ázsiai Művészeti Múzeum Évkönyve*. Budapest, Népművelési Propaganda Iroda, 1975, 155. Gáspár Zsuzsa – Péter Márta: Az Iparművészeti Múzeum és a design. In: *Design. Ipari formák a lakásban*. Szerk. Gáspár Zsuzsa. Budapest, Népművelési Propaganda Iroda, 1977, 12–13. [az Iparművészeti Múzeumban 1977-ben megrendezett kiállítás katalógusa]. Jakabffy Imre (szerk.): *Ars Decorativa 7. Az Iparművészeti Múzeum és a Hopp Ferenc Kelet-ázsiai Művészeti Múzeum Évkönyve*. Budapest, Népművelési Propaganda Iroda, 1982, 187. A fenti adatok forrásának felkutatásában nyújtott segítséget ezúton is köszönöm Prékopa Ágnesnek.

Bánsági Petra: Fonott bőrös női öltözkiegészítő kollekció / Petra Bánsági: Plaited leather women's accessory collection
Ipari Formatervezési Nívódíj: 2000; marha- és kecskebőr (Iparművészeti Múzeum, Budapest) / Industrial Design Niveau Prize, 2000; cow and goat leather (Museum of Applied Arts, Budapest)

Somogyi Győző grafikus és festőművész életmű-kiállítása a Vigadóban

■ Egész személyiségében határozottan van valami 21. századi anakronizmus. Mi, akik régóta ismerjük őt, megszoktuk az egyéni öltözetét, egy fehér paraszt-ingre rávett, fémgombos bársonyzekéjét, lábra simuló csizmáját, és az oldalára vett, elmaradhatatlan tarisznyát. A szép szál, vékony termetű, magas, szemüveges, intellektuális arcú férfi megjelenése önmagában is kifejezi nézeteit és állásfoglalását a mai világról.

Immár évtizedek óta él a Balaton-felvidéki Salföldön, a sima-gömbölyűvé csiszolt kövekről híres magaslati faluban, amelynek lakóit fokozatosan meghódította a régi parasztházak külső-belső értékeinek újratereztésével, a saját otthonának légkörével, a saját állatainak gondozásával, a saját maga által rajzolt salföldi újságjával, a Káli-medencéről készített hatalmas, egyedi rajzolatú képes térképével, meg a huszárbecsületet és -magatartást tevőlegesen is gyakorló, a lovas huszárokkal közös ország-világ járásaival. És nem

utolsósorban a festményeivel, amelyekkel már meghódította az egész országot, tán a világot is.

Művészként is egész életvitele alkotó részeleme művészetének. A mátyásföldi tisztviselőcsaládba 1942-ben született fiú alaposan megedződött a német, majd orosz katonaság dúlta fővárosban, majd a lakótelepre üzetésből adódó, keménylegényes kamaszkoron át, a tanulás melletti, kétkezi munkában, a nyári vasútépítői munkáktól kezdve a nyomdászaton át, a tejcsernoki árukihordások tapasztalatain keresztül. Tehetsége és benső elkötelezettsége végül mégiscsak elvezette a művészeti és teológiai tanulmányokig. Ezek sem simán történtek meg vele, természetesen, hiszen egész élete a legkevésbé sem naiv ember őszinte véleménykimondásának, elgondolásai megvalósításának jegyében zajlott, és zajlik ma is, amikor a köztestülettel alakult Magyar Művészeti Akadémia meghatározó személyisége. Fanyar kritikával, de az alanyai iránti ben-

Somogyi Győző:
Balatoni Madonna,
szárnyas oltár /
Győző Somogyi:
Madonna of Lake
Balaton. Winged altar
[1994]
tojástempera, fa / egg
tempera, wood
[100x200 cm]

Fotó: Somogyi Márk

sőséges megértéssel rengeteget rajzolt. Aprólékos megfigyelőként rácsodálkozott az éppen adott körülményeire, az emberekre, állatokra, madarakra, házakra, közeli részletekre és hatalmas távlatokra. Naplót írt, utazott, filozofált, papnövendékként küzdött az egyház modernebb-reálisabb nézeteiért, majd papi tevékenysége alóli 1975-ös felmentése után belekerült a hatvanas évek belvárosi avantgárd művészkörébe. De azért megmaradt afféle földalatti evangélium-hírdetőnek, miközben felfedezték rajzkészségét, és a költő Nagy László az *Élet és Irodalom*ban rajzai közlésével szinte bevitte őt a kulturális köztudatba. 1972 és 1978 között felfedezte a színes nyomtatásokat, majd megtalálta a tojástempera-festéshez szükséges drága eszközöket is, elfogadva néhány festőbarátjának tanításait, és attól kezdve változatos témáinak egyre

árnyaltabb kifejezése érdekében kimódolta, a világos – sárga, kék, vörös és fehér – színek tobzódása mellett, egyéni stílusát. Rengeteg alkotása közül kezdetben legismertebbek voltak a háborús élményeket, katonákat és a városszéli embereket megfogalmazó grafikái. Majd egyre jobban áradtak a színes falu- és városképei, tájképei, később utazásai során a görög-bizánci és az európai kultúrhelyek látványélményeit sajátos módon fogalmazó képei. Mindeközben vallásos témáinak pazar sokasága szokatlan közvetlenséggel robban be a magyar piktúrába. Somogyi Győző a leghatározottabban vállalja a hit erejének tanító-példázatait, gyakran a portrék, csoportképek közvetlen személyességein keresztül is. Az ő képi evangelizációja egyszerre meggyőző és meghökkentő. A manapság már-már lejáratos kifejezésként használt szakrális

Somogyi Győző:
Révfülöp 1900 /
Győző Somogyi:
Révfülöp 1900

[2000] *tojástempera,*
vászon / egg tempera,
linen [135x230 cm]

festészet/művészetnek ő egyedülállóan hiteles képviselője, akkor is, ha éppen szárnyas oltárt fest, hegyormot, a magyar szentek sorozatát vagy a magyar történelmi arcképcsarnokot.

Földényi F. László esztéta ezt írta a művészről *A tetet öltött festmény – Látogatások műtermekben* címmel 1998-ban megjelent könyvében: „*A vízió ugyanis az Egész fölött áll, mivel az Egészet látja. Somogyi Győző festészete az Egész szolgálatában áll. Pedig képei tele vannak töredékekkel, fragmentumokkal. A felbők éppúgy téptek a képeim, mint az emberek, a hegyek, a házak. [...] »festői«, »költői« belyek ezek. Sugárzik belőlük valami, amit festmények kapcsán érzékenységek szokás nevezni. Somogyi esetében e szó az eredeti jelentésével töltekezik fel. Mert nem lennének olyannyira érzékenyek műveinek egyes kitüntetett részei, ha nem olyasvalaminek az érzése sűrűsödne ott össze, ami a művészetten túli régiókról adna hírt. Ezek azok a részletek, ahol a látvány véget ér, kialszik – s kezdetét veszi a »jelentésköltés«, amely gyökereken új jelentések számára készíti elő a terepet.*” Az azóta eltelt bő másfél évtized alatt valószínűleg megérett erre a magyar társadalom lelki és érzelmi befogadóképessége. Azt hiszem, kijelenthetjük, Somogyi Győző művészetéből annak a tiszta forrásnak a vize bugyog, amelyre minél gyötörtettebbek vagyunk, annál inkább vágyakozunk, hiszen képei éppen hogy a teljességet idézik meg, sőt, ő megfesti a vágyainkat, a reményeinket, sőt, tán a mi hitünket is.

A kiállítás kurátora, Tóth Norbert, a Forrás Művészeti Intézet igazgatója így nyilatkozott róla:

„*Hálás vagyok, hogy a művész engem választott kurátornak, így mint a Forrás Művészeti Intézet igazgatója dolgozhattam vele együtt. Az életmű-kiállítását korábban a Műcsarnokban rendezték volna meg, de az akkori igazgató ezt visszautasította. Így került sor a most már a Magyar Művészeti Akadémia által működtetett Vigadó épületének három hatalmas termében a művész 600 darabnyi életmű-anyagának a kiállítására, amelyben a régebbi grafikák, a salgföldi ihletésű tájképek és a három történelmi arckép-sorozat, valamint a maga által tervezett, a buszárbandériumok által ma is használt zászlók mind megtalálhatóak...*

Somogyi Győző szerzetesi alázattal végzi munkáját immár fél évszázada, művészete annak üzenetét bordoz-

Fotó: Somogyi Márk

Somogyi Győző: Nyáradselyei házak (részlet) / Győző Somogyi: Houses of Nyáradselye (detail)

[2006] tojástempera, vászon, a teljes méret: 50x70 cm /
egg tempera, linen, full size: 50x70 cm

za, hogy szabadok lebetünk, ha bittel, és elszántsággal összefogva megvívjuk harcunkat hagyományainkért, értékeinkért, együvé tartozásunkért.

Somogyi Győző élete és művészete az örök titkot rejti.”

DVORSZKY HEDVIG
művészettörténész

(Somogyi Győző életmű-kiállítása. Pesti Vigadó, Budapest, 2014. október 3–november 23.)

Menyasszonypohár, csirágfogó, pástétomostál

Az Iparművészeti Múzeum Pompa az asztalon kiállítása

■ A nyári napforduló éjszakáján nyílt meg az Iparművészeti Múzeum *Pompa az asztalon* című tárlata. Az európai étkezési kultúra különleges tárgyi emlékei, korban, funkcióban és anyagban is széles skálát felölelő darabjai „pompáztak” a kiállítási vitrinekben.

A kiállítás koncepciója szerint nem enteriőröket, ebédlőberendezéseket, terített asztalokat mutatott be, hanem autonóm tárgyakat tárt a látogatók elé. A tárgyakat nem stilizált színpadi környezetben, hanem életmód-kiállításként rendezték el. A látogató figyelmét az egyes ételek tálalásához kialakított funkcionális eszközökre irányították a rendezők. Szőlőmosó edényt, szőlővágó ollót, pohárhűtőt, puncsmerő és velőskanalat, rákvillát, csirágfogót ismerhettünk meg. A válogatás inkább csak tájékoztató jellegű volt, mintsem a teljességre törekvő, legfeljebb a figyelem felkeltésére szorítkozott megmagyarázva az egyes, ma már ritka eszközök használatát.

Ez a tudatos választás, a leszűkítés, az esztétikai és a funkcionális szint kiemelése volt a kiállítás legfőbb szándéka. A hangsúlyt a látványra, az összképre, a vizuális hatásra helyezték. Valamennyi darab nemes anyaga, pompázatos színei, cizellált felületei, a tárgyak bemutatásának lüktetése, a sorozatok, illetve egy-egy tárgy kiemelésének ritmusa, az installációként használt asztalkák, állványok, zsúrkocsik, étágere-ek váltakozása, a világitással való fókuszálás sajátos atmoszférát teremtett.

Ezek az igen díszes, luxustárgyak és eszközök azért, hogy múzeumi gyűjteménybe kerültek, hogy múzeumi környezetben rendezett kiállításon szerepeltek, eleve kiszakadtak az eredeti kontextusból. A kiállításukat rendező muzeológusok pedig vállalták a nagyfokú szubjektivitást, amit a kiállítandó tárgyak válogatásával és csoportosításával, a térben való elhelyezésükkel, a tárgyak egymáshoz való viszonyításával kifejezésre juttattak.

Az étkezésekhez használt edények, evőeszközök sokféleségét, a műfajok, technikák gazdagságát, olyan

Tálalószekrény és kandeláberpár / Sideboard and pair of candelabras

Tálalószekrény: Magyarország, 1900 körül, mahagónborítás, jávorfa berakás.

Kandeláberpár az egykori Gundel étteremből: L. K. mesterjeggy, Budapest, 1890 körül, ezüst (Iparművészeti Múzeum, Budapest) / Sideboard: Hungary, c. 1900, mahogany veneer, maple inlay. Pair of candelabras from contemporary Gundel Restaurant signed L. K., Budapest, c. 1890, silver (Museum of Applied Arts, Budapest)

Nagy pohárszék asztalneműkkel / Large cupboard with dishes

Nagy pohárszék: Magyarország, 1840–1850, fenyőfa, kőrisfa borítással.

Teáskészlet: Bécs, 1807, ezüst. Csemegeállvány: Herend, 1891, porcelán.

Ecet-, olajtartó: Szaczlauer Mátyás, Nagyszombat, 18. század vége, ezüst, üveg.

Kakas alakú és tyúk alakú levesestál: Holic, 1760–1765 és 1756–1769, fajansz.

Teáskanna melegítővel: Meissen, 1900 körül, porcelán. Teáskészlet tálcája:

Bécs, 1807, ezüst. Levesestál fedéllel: Herend, 1892 körül, porcelán (Iparművészeti Múzeum, Budapest) / Large cupboard: Hungary, 1840–1850, pinewood with ash veneer. Tea set: Vienna, 1807, silver. Stand for delicacies: Herend, 1891, porcelain.

Vinegar and oil holders: Mátyás Szaczlauer, Nagyszombat (now Trnava, Slovakia), late 18th century, silver, glass. Cock and hen shaped soup-tureens: Holic (now Holič, Slovakia) 1760–1765 and 1756–1769, faience. Tea pot with warmer: Meissen, c. 1900, porcelain. Tea pot tray: Vienna, 1807, silver. Lidded soup-tureen: Herend, c. 1892, porcelain (Museum of Applied Arts, Budapest)

művészi igényességgel megformált tárgyakat mutatott be a kiállítás, amelyekben a használat történeti öröksége az esztétikai minőséggel párosul.

Az egykori Gundel étterem 19. századi ebédlőasztalát a filigránnal, zománccal, drágakövekkel kirakott, Bachruch Károly budapesti műhelyében készült, gyertyatartókkal kombinált, óriási tál ékesítette; a tálalószekrényen az állat alakú holicai fajansz levesestálak,

kobalttüveg olaj- és ecettartó, ezüstkannácskák, cukortartó, porcelán teáskanna díszlegtek.

A szecessziós ebédlőszekrény virágos intarziáira rímelték a benne elhelyezett Zsolnay teáskészlet orchideamintái, a lehajtható lapú szervírozóállványokon, zsúrasztalkákon sorakoztak a süteményestányérok, ezüst csokoládéskannácskák, cukortartók, édességesdobozok.

A 18. század második felében készültek a holicai fajansz kakas, tyúk, nyúl alakú fedeles edények, levesestálak, a papagájokat formázó korsók, kannák. A tréfás ivóedények hagyományát idézte meg a menyasszonypohár, amelynek kettős kelyhét az ifjú párnak

Kancsók / Jugs

Német és magyar, 18. század közepe, üveg, ónfoglalatban (Iparművészeti Múzeum, Budapest) / German and Hungarian, mid-18th century, glass, in tin setting (Museum of Applied Arts, Budapest)

egyszerre kellett kiinnia. A főúri étkezések terítékét, Alekszandra Pavlovna nagyhercegnő Szentpéterváron 1798-ban készült porcelánkészletének válogatott darabjait – levesestányér, pecsenyéstál, mártásoscsésze, gyümölcskosár, fűszertartó, tojástartó és két krémedényke tálcával, pohárhűtő és édességes hűtőedény – aprólékos festésű tájképek, virágfüzerek díszítik.

A reprezentációt szolgáló, látványos, ezüst asztaldíszek, -tálcák, porcelánkészletek kiemelkedő alkalmak, fogadások, társasági összejövetelek kellékei voltak. Egy-egy főúri háztartásban többféle étkezéshez, kávé- és teákészletet tartottak és használtak terítékül.

Mialatt a hölgyek a szalonban fogyasztották az étkezés után felszolgált kávé, az urak a dohányzószobában hódoltak e szokásnak, ahol együttlétüket még kellemesebbé tette a pipafüst vagy a szivarozás, melynek kellékei közül a kiállításon is látható volt egy zenező szerkezettel ellátott szivarkínáló szekrényke, díszes mintás szájöblítő üvegekészlet, vagy harisnyás nő lábat formázó szivarvágó.

A teázás hazánkban csak lassan hódított tért, elsősorban a főúri családok otthonaiban. A kiállításon számos különleges alakú és dekorral ellátott bécsi porceláncsésze, 18. századi teafűtő palack és egy Angliában gyakori teafű-adagoló kanál szerepelt egy légi, finom faragású mahagóni teasztalkán.

Foto: Ament Gellért / Iparművészeti Múzeum, Budapest

**Teafűtő palackok, teafű-adagoló kanál és cukorfogó /
Tea jars, tea portioner spoon, and sugar tongs**

Palackok: Bécs, 1730 körül és 1780 körül, porcelán. Kanál: 20. század, fehér fémötvözet. Cukorfogó: Bécs, 1813, ezüst (Iparművészeti Múzeum, Budapest) / Jars: Vienna, c. 1730 and c. 1780, porcelain. Spoon: 20th c., white metal alloy. Sugar tongs: Vienna, 1813, silver (Museum of Applied Arts, Budapest)

Az evőeszközök kialakítását és használatát meghatározott szabályok írták elő, a teríték részét képezte a rákvilla, hús- és haltaláló villa, vaj- és sajt-kés, vagy velőkanál, valamint a párolt spárgakötegek szervírozásához használatos csiráfogó.

A kiállított mintegy másfél száz válogatott bútor, edény és evőeszköz nemcsak a régi korok kifinomult étkezési kultúráját hozta közelebb a látogatóhoz, de bemutatott néhány, kortárs tervező-designer által mai használatra alkotott edénykészletet, asztalneműt is.

Napjaink gasztronómia iránti felfokozott érdeklődésében e kiállítás talán eligazítást nyújtott a közönségnek a tálalási kultúra világában, vagy esetleg ötletekkel is szolgált.

LOVAY ZSUZSANNA
művészettörténész

(Pompa az asztalon. Iparművészeti Múzeum, Budapest, 2014. július 21–november 10.)

← **Nyúl alakú fedeles edény / Rabbit shaped lidded dish**

Magyarország, 18. század második fele, fajansz (Iparművészeti Múzeum, Budapest) / Hungary, 2nd half of 18th century, faïence (Museum of Applied Arts, Budapest)

Foto: Ament Gellért / Iparművészeti Múzeum, Budapest

„A látvány birtoklása”

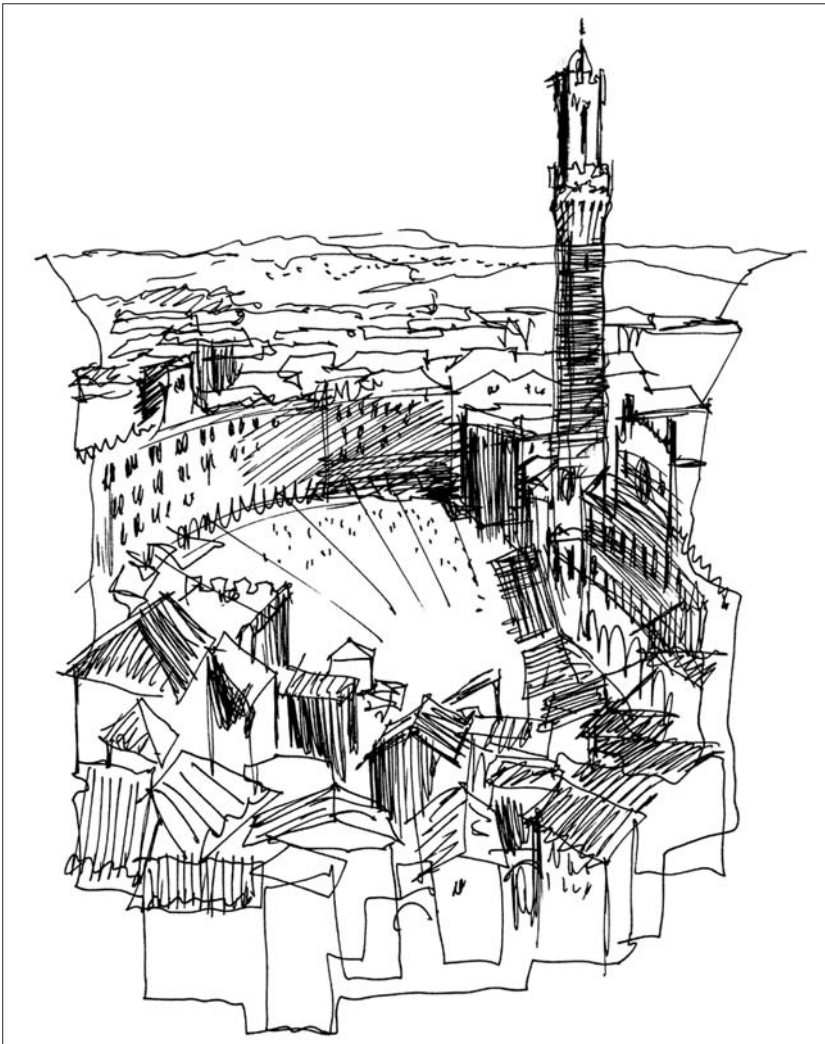
Finta József építész Szabad•kézzel című kiállítása a Vigadó Galériában

**Finta József: Sienai tér,
útirajz / József Finta:
Square in Siena.
Travel sketch**

■ Szeretjük Finta József kiállításait. Az építészek azért szerethetik, mert láthatják: íme, itt egy jeles kolléga, aki szinte monumentális építész feladatai mellett – között – folyamatosan és évtizedek óta időt szakít a

szabad rajzolásra. A képzőművészek azért, mert láthatják, hogy egy ízig-vérig építész is milyen magabiztosan, kreatívan és nagy empátiával alkalmazza a filctollat, a toll vonalát, vonalait, az egyszerű – ám érdeklődő – látogató pedig (e sorok írója ide sorolja magát) azért, mert kivételesnek tartja ezt a *kettős* identitást: a *szenvedéllyel* történő hivatásgyakorlást építészként és (jobb szó híján) a *szerелеmmel* történő rajzolást képzőművészként. Persze a két területen a szenvedély és a szerelem szó fel is cserélhető...

Természetesen tudunk szintén nagy affinitással rajzoló építészekről, de Finta József e sorból is kiemelkedik. Például abban, hogy ő utazásai során (már nem fényképez (mint az építészek többsége), hanem rajzol. Méghozzá – ahogy erről korábban oly szépen írt – kis, bőrgerincű könyvecskébe, melyet minden útjára magával visz, s azt telerajzolja öt-tíz perces vázlataival (kiállításának egyik műhelyfotóján fel is bukkan ez a könyvecske). Uti élményeinek megörökítései így – természetszerűleg – személyesebb, testre, illetve valószínűleg lélekre szabottabbak, mint expressis verbis építész skiccei. Ráadásul rajzaiban mindig *kiemel* valamit, ami (mi lenne más!) jellemzően épület vagy – ha az táj, akkor is mindig – épülettel, épületekkel együttes kompozíció. Így Finta József rajzain mégiscsak érezzük, hogy építész és nem képzőművész, mert szinte monomániásan foglalkoztatják az épületek (templomok, városi házak, városrészek, utcák, terek, épületegyüttesek), s még ha mindez természetbe, természeti látványba is ágyazott, akkor is felsejlik a környezetalakító építész gondolkodás háttere. Ugyanakkor Finta József mégiscsak képzőművész. Rajzainak autonóm művészi értékei megkérdőjelezhetetlenek. Biztos arányérzék, a kompozíció tisztelete, a perspektívák arányossága, a megfigyelés pontossága, a biztos vonalvezetés, a gyorsaság flottsága mind-mind a rajz mint (képző)művészet jelenlétét hangsúlyozzák. Felfogása jellemzően a sokvonalas rajz iránti vonzódását mutatja, vonalakkal hangsúlyoz, árnyékol, kiemel és

fényeket, sötétségeket érzékeltet. A fekete-fehér tónus gazdag jelenléte szinte festői érzékletességre vall. Minden művész persze azt rajzolja, amit szeret (még ha bírál is, vagy épp negatívumokat jelenít meg), Fintánál feltűnő, hogy ő csak az *ideáljait* rajzolja, a szinte eszményített látványokat (ezekről verseket is írt korábban, melyekből a kiállításon is szívesen olvasnánk egyet-kettőt). Finta József csak azt örökíti meg, amit *pozitívan él át*, s talán nem túlzó, ha esetében azt állítjuk: azt rajzolja, ami katartikus hatással van rá. Kicsit misztikusan úgy is fogalmazhatunk, hogy nem csak a pozitív látványok, de egyben a pozitív *energiák* rajzolója is. Rajzai nem szólnak társadalomról, politikáról, közéletéről, de szólnak ideákról, ideák tárgyiasulásáról, szólnak ámulatról.

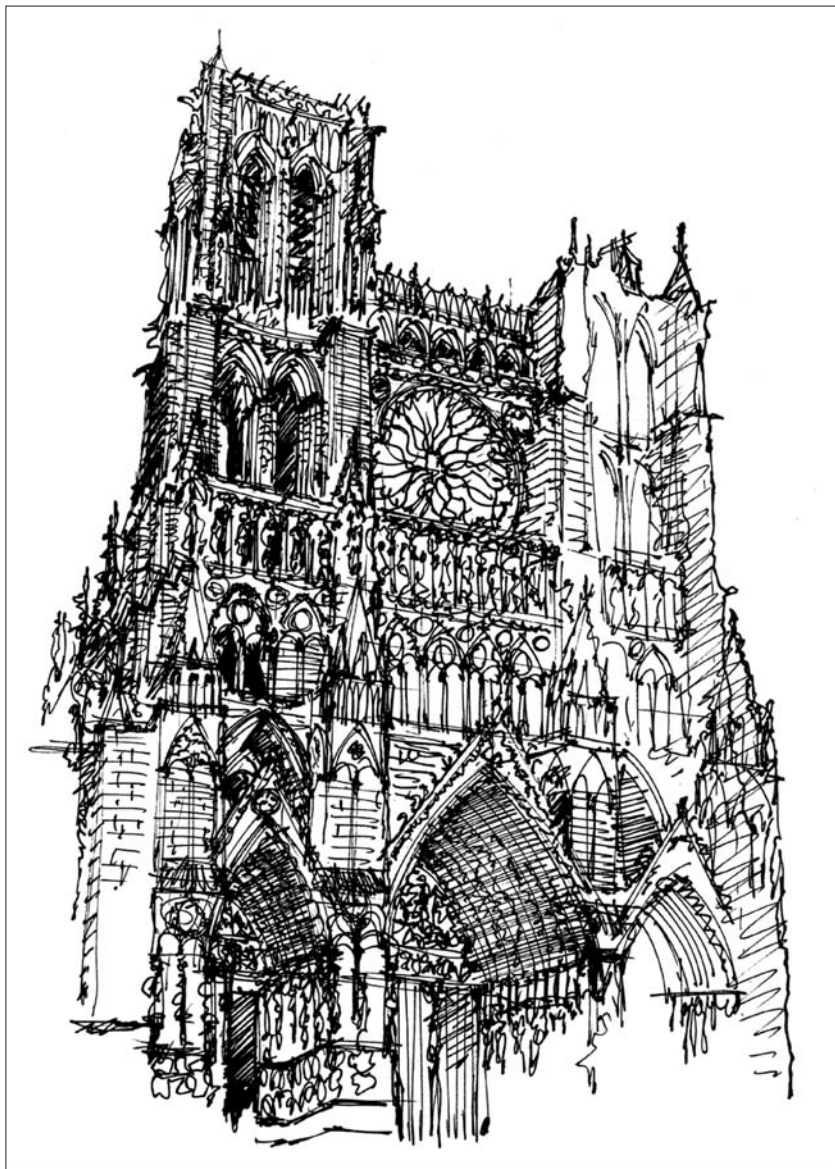
Finta József legújabb kiállítása a megújult Vigadó Galéria két szintjén egyben kétfajta kollekció bemutatása is. Míg a felső szinten – hadd fogalmazzunk úgy, ahogy ő is – útirajzait látjuk, az alsó szinten budapesti terveibe, rajzi vázlatába avat be minket, s egy szívügye – a Nyugati pályaudvar és környéke – nagy ívű rendezési koncepciójának makettje is látható. A két szint harmonikusan kapcsolódik is egymáshoz, s belső feszültségeket is gerjeszt. Míg útirajzai szinte elandalítanak témáik és megvalósításuk esztétikumával, az alsó szint tervei, rajzai már a társadalmi, környezeti, építészeti mélyvízbe dobnak minket. Míg fent a történelem, lent a mai valóság. Míg fent az általa kiválasztott élményszerű épület, környezet, addig lent a „gúzsba kötve táncolni” helyzete. Különös módon, míg fent a valóság (igaz: a történelemből!), addig lent a megálmodás (is) a jövőbe. Megvalósult és meg nem valósult művek vázlatait látjuk tehát, s miközben fent csak történelmi (természeti) emléket látunk, addig lent a legszigorúbb budapesti építészeti valóság – s annak víziója – sejlik fel. Viszont: Finta József még a vitathatót is esztétikusan rajzolja meg, s ez az esztétikum mégiscsak összeköti a két szintet.

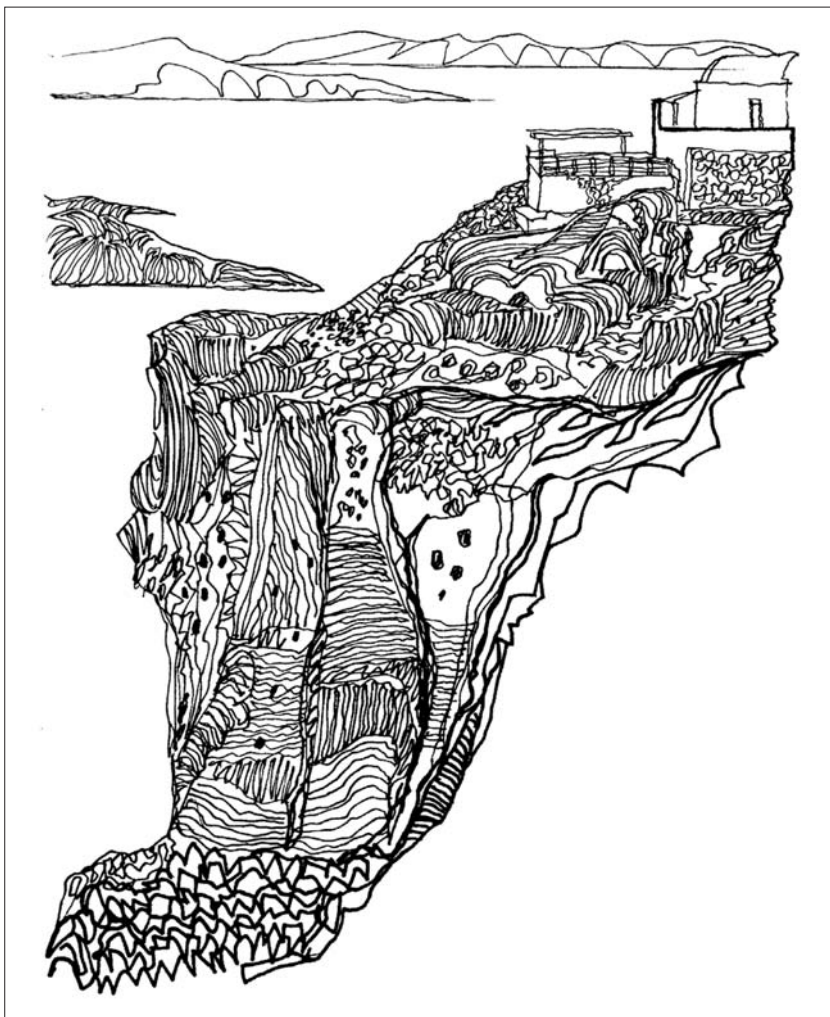
Olyan esztétikum, amely azonban szigorúan építészeti központú. Hiszen mi is volt ezen írás bevezető gondolata? Finta tán egész munkássága, de ez a kiállítás mindenképpen az építészeti *szenvedély* és a rajzi szerelem szintetizációja.

Ami hiányosság, hogy semmiféle eligazítás nincs a

tekintetben, hogy a nagyméretű kiállított művek *eredetileg* külön-külön álló rajzok – nevezzük így – montázásával születtek meg, s így végső soron új munkák készültek (kitűnő nyomtatás segítségével), melyeken hol ferdén, hogy egyenesen, hol szabályosan,

Finta József: Amiens-i katedrális, útirajz / József Finta: Amiens Cathedral. Travel sketch

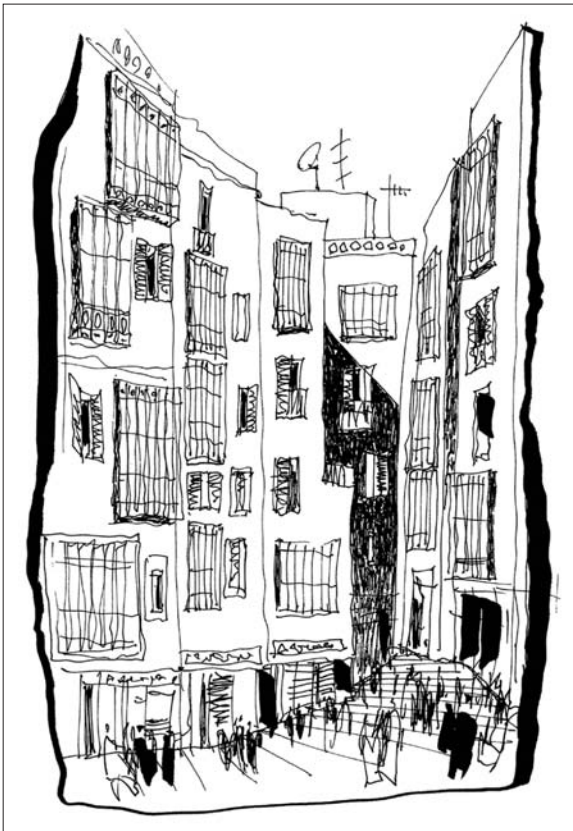

Finta József: Santorini-Fira szikláí, útirajz / József Finta: Cliffs of Santorini-Fira. Travel sketch

hol – látszólag – szabálytalanul vannak elhelyezve a rajzok. Ezek az új kompozíciók nem feltétlenül szerencsések, néhol zsúfolttá teszik az amúgy nagyméretű táblákat, s a szemlélőnek szinte nincs módja élvezni (volna mit) egy rajz szépségeit, mert ott a nyakán a másik. S ami szintén hiányolható, hogy így bizony eredeti rajzokat nem látunk az egész kiállításon, mert a kiállított művek mind printek, kétségtelenül magas színvonalon nyomtatva, de hiányzik a tán sárguló hordozópapíron lélegző igazi (valóságos) tintavonal

– azaz az igazi Finta-rajz – gyönyörűsége. A kiállítás így túl technicizált, ami ellen – amúgy – oly sokszor maga az alkotó is tiltakozik, s épp a *Szabad-kézzel* cím valósága veszik el. Ez ellen persze az lehet az érv, hogy a nagy belmagasságú és tágas terek most nem tették lehetővé az *intim rajzság* bemutatását, ám a recenzens úgy gondolja, hogy az összetett térrendszer bizonyos részeiben (tán) bemutatható lett volna egy *valódi* rajzsorozat, melyet a néző örömmel fogadna. S végül: hiányolható, hogy akkor, amikor az építész fontosnak tartja minden konkrét budapesti építészeti tervének datálását (alsó szint), ez miért marad el az útirajzok esetében (felső szint), ahol legalább ilyen fontos volna a keletkezés időpontjának feltüntetése. Persze tudjuk: bizonyos helyszíneken a rajzoló többször is járt, s talán több „korszakból” származó rajzok is szerepelnek egy-egy montázon, de a keletkezés éve ez esetben is tartalmi információt adna. Izgalmas gondolatokat indíthat el, hogy mondjuk az 1983-as franciaországi látogatása évében, amikor eljutott Amiens-be, Chartres-ba, Rouenba, Reimsbe, éppen mi foglalkoztatta mint építészt? Nos, ekkor éppen talán a budapesti Váci utcai Hotel Taverna tervezése... Ez egyébként a katalógus hiányossága is – amelybe egyébként ihletett és vallomásos előszót, sőt *confessiót*, azaz hitvallást írt a kiállító művész –, tehát nincs feltüntetve a „szabad rajzok” keletkezési éve, s azt is szóvá kell tennünk, hogy nincs utalás a művek konkrét kivitelezési *technikájára*, amely pedig egy ilyen kiadványnál alapkövetelmény (szerkesztő: Magyar Mária).

Ha a Vigadó tágas előtereiből belépünk a kiállításba, megható, ha jobbra fordulunk, mert (kissé alulvilágítva) itt láthatók Finta József *erdélyi, kalotaszegi* rajzai, melyek persze dokumentumok, de egyben emlékezőek is. Emlékezőek a gyermekkor helyszíneire, atmoszférájára, a szülőföldre. S e munkák intimitását követően mintha a gótikus katedrálisok bonyolult és lenyűgöző építészeti megvalósulásai lennének rá lenyűgöző hatással. Egy-egy katedrális rajzát mintha abba se tudná hagyni, csak újabb és újabb vonalakkal teszi azokat még karakteresebbé, még monumentálisabbá. S persze Velence, s persze Santorini, ahol Fira szikláinak tektonikája a rajzoló számára oly lenyűgöző

**Finta József: Mallorcai utca, útirajz /
József Finta: Street of Mallorca. Travel sketch**

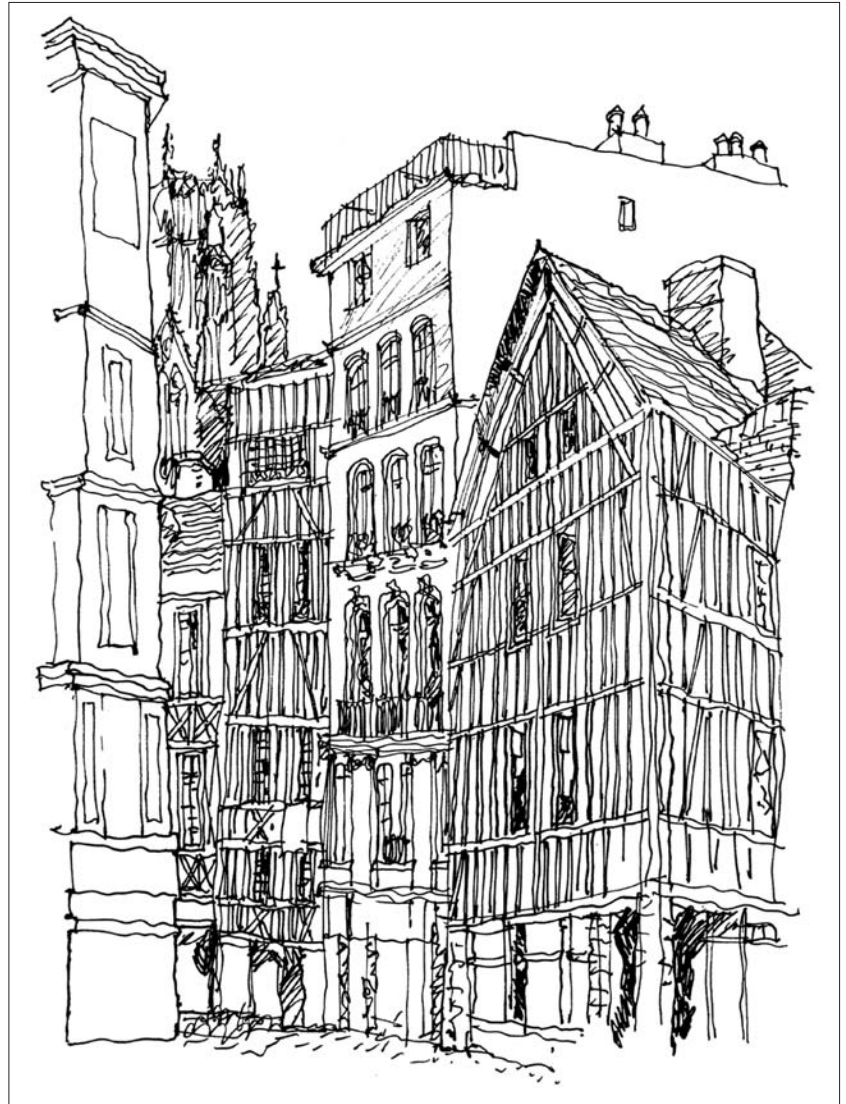
struktúrában áll a szeme előtt, hogy ebből is *struktúra-rajz* keletkezik, ám tele emócióval. Amikor most a kiállítás kapcsán megkérdezte tőle egy interjúban P. Szabó Ernő művészettörténész, hogy számára mi a rajz, Finta József ezt válaszolta: „*A látvány birtoklása.*” S valóban, ezt a birtoklást, ezt a *magáévá tevést* végig érzékelhetjük a galéria felső szintjén, míg az alsón még kiegészül mindez a *fantázia birtoklásával* is. S még valami, amit Finta József versben írt meg korábban, s épp Szantorini kapcsán: „*Fúj a szél, szól a szél / csak hozzám beszél, / Fényes ég fénye hull, / Szakadatlanul. // Legurult, ott a Nap / A tenger alatt... / Barna kő, szürke kő, / Megáll az IDŐ...*”

Nos, ezt a *megállt időt* képes e kiállításán megragadni a rajzoló, s épp e megállt idő vonja az időtlenség magasába e rajzokat.

FELEDY BALÁZS
művészeti író

(Finta József Szabad•kézzel című kiállítása. Vigadó Galéria, Budapest, 2014. szeptember 27–november 9.)

**Finta József:
Roueni házak, útirajz /
József Finta: Houses
of Rouen. Travel sketch**

Laudáció Molnár Imre bőrműves iparművész akadémiai székfoglalójához

■ Valaha – hazánkban, itt-ott, talán még alig egy évszázaddal ezelőtt is – az emberek közvetlen kapcsolatban, mondhatni: párbeszédben álltak az őket körülvevő élő és élettelen – általuk teremtettnek hitt – világgal, értették annak törvényeit, s ez segítette őket saját létük és környezetük kialakításában is. Amint a középkor gondolkodói is a Szférák Zenéjéről szóltak, amikor a makrokozmosz és a működőképes mikrokozmosz rendszerek egybecsengő arányairól szóltak, úgy a természettel együtt élő emberek is hallani vélték az őket megtartó, vagy fenyegető erők összhangzatát. Mi sem volt hát nyilvánvalóbb számukra, mint az a parancs, hogy ha harmonikus életet akarnak élni ezen a földön, akkor saját mikrokozmoszukat is ennek a törvénynek az alapján kell létrehozniuk.

Hozzánk képest, azok az emberek, akikről beszélek, beavatottak voltak. Magától értetődő módon voltak azok, mert életük képessé tette, sőt: kötelezte arra, hogy megértsék a Világ-egész hangzatainak törvényét, s azt, hogy miként mozoghatnak otthonosan ebben a számukra bizonyára nem ellenséges világban.

Ha arra gondolunk, hogy mi lenne belőlünk akkor, ha a mindenkori Nagy Testvérnek egyszerre csak kedve jönne elfordítani az elektromos áram, a központi fűtés, a víz- és a gázszolgáltatás némelyik főkapcsolóját, akkor kirajzolódhat előttünk az a mérhetetlen kiszolgáltatottság is, ami lényegileg választ el bennünket fent említett őseinktől.

Szervilis lojalitásunk, amivel saját civilizáltnak mondtott, valójában „szifilizált” életünket éljük, mindössze ennek a néhány kapcsolónak szól hát? Száz, kétszáz, ötszáz év elég volt ahhoz, hogy elfelejtsük meghallani a Szférák Zenéjét? A Harmóniát, amelynek nyomán bekapcsolódhatnánk a Teremtés Nagy Szimfóniájába? Ilyen rövid idő alatt elkényelmesedett konzumidiótákká lettünk?

Mert mára érthetetlen, sőt: félelmetes lett számunkra minden. Elsősorban persze saját fajunk, de a természeti környezet is, amelyben már nem az Eden-

kert maradványát, az anyatermészetet látjuk, hanem a kizsákmányolható energiaforrást, illetve a kiirtandó ellenséget. Félünk mindentől: a szárazságtól, a jégesőtől, a villámcsapástól, a szabályozatlan vizektől, a mocsaraktól, a növényi pollentől, a parlagfűtől, a gombáktól, a rovaroktól, az egértől a medvéig minden vadon élő állattól, hogy a madárinfluenzáról és társairól már ne is beszéljek.

A görög mítosz szerint Líbia királya, Poszeidón és Gaia – a Földanya – fia: Antaios, mindenkit legyőzött birkózásban, mert ereje mindig megújult, ha érintkezett a földdel; anyja testével. Vele ellentétben, a civilizált ember szó szerinti értelemben is „talajt veszített” ember.

Rudolf Steiner azt javasolja, hogy ennek a kóros állapotnak a gyógyítását már gyermekkorban el kell kezdeni, többek között úgy, hogy a szellemiek elsajátítása mellett mindenki tanuljon kézművesmesterségeket is, ami az anyagok ismeretén keresztül visszavezethet az egykorvolt Egység megsejtéséig. Ezt az eszmét követik mára a Waldorf-iskolák.

A kézművesség ugyanis – legyen szó asztalosról, cipőkészítőről, könyvkötőről, vagy bármilyen más,

→
**Molnár Imre: Nyakék /
Imre Molnár: Necklet**
[2014] csont, fonott
marbabőr; csont:
6,5x3,7 cm / bone,
plaited cow leather;
bone: 6,5x3,7 cm

Fotó: Áment Gellért

alkotótevékenységről – megtanítja az embert arra, hogy miként lehet együttműködni a világban uralkodó fizikai, és egyéb törvényekkel, s ezzel együtt arra az áhítatos alázatra is, amely elengedhetetlen a szakmai ismeretek, a pontosság, a szakszerűség és az igényesség elsajátításához.

Generációim tagjai talán még emlékeznek arra, hogy legkedvesebb játékainkat valaha mi magunk készítettük: babákat és azok ruháit, gesztenyeállatokat, cipőkrémes dobozokból telefont, nád-, illetve fűzfá sípot, vízimalmot, vitorlást, íjat, nyílvevesszőt, csúzlit, gombfocicsapatot, és még ezernyi más újra és újra feltalált

Molnár Imre: Budapest Főváros II. Kerületi Önkormányzata által Kodály Zoltánnak posztumusz adományozott díszpolgári oklevél, kerületi címeres oklevéltartó tokkal / Imre Molnár: Certificate of honorary citizenship, awarded posthumous to Hungarian composer Zoltán Kodály by the Municipal Government of District II, Budapest, with certificate case decorated with the district's coat of arms
Oklevél: 2007, borjúpergamen, kézírás, iniciálé, diófa pecsét-tartó, 42x53 cm.
Oklevéltartó tok: 2007, domborított marhabőr borítás, bársonybélés, fonott zárógombok, 50x Ø 10 cm / Certificate: 2007, vellum, hand written, initial, walnut seal, 42x53 cm. Certificate case: 2007, embossed cow leather covering, velvet lining, plaited closing buttons, 50x Ø 10 cm

gyermekcsodát. Amikor ezekkel bíbelődtünk, akkor – tudunkon kívül – saját fantáziánk határaival, és a világ törvényeivel ismerkedtünk.

Miként láthatunk bele egy kukoricacsutkába vagy néhány gesztenyébe élőlényt? Hogyan kell varrni? Miért továbbítja egy madzag az emberi hangot, s hogyan szólaltatható meg egy ág- vagy náddarab? Milyen vessző alkalmas íjnak, s milyen ágasfa csúzlíznak? Mi a titka egy csatárnak kinevezett, jól megrepszelt kabátgombnak? Nagy tudomány volt mindez, s mint minden kreativitást igénylő, kézműves-, alkotó munkának, ennek is megvoltak a mesterei, akiket társaik számon tartottak, és titkon egy kicsit irigyeltek is.

Ehhez képest Hanthy Kinga, a *Magyar Nemzet* egyik közelmúltban megjelent számában ezt írja le a mai gyermekek játékaikról:

„A gyerekek a zsúron csendben ülnek egymás mellett, és a számítógépen játszanak. Jó esetben egymással vagy egymás ellen. Rossz esetben külön-külön.

Anyukának nincsenek fegyelmezési gondjai, mert csak az egeret vágthatják egymás fejébe, és biztos, hogy a nap végére nem lesz szétzúzva a lakás, mint valamikor régen, amikor a zsúr a bútorok közötti fogócskába torkollott. A gyerekek nem szeretnek már futni.

[...] míg egy tisztességben megőszült akadémikus, aki egész életében bonyolult dolgok kibogozására használta az agyát, nem tud bánni az okostelefonnal, de sokszor még a butával sem, addig a szomszéd gyerek, aki egész életében nem használta az agyát, és esély sincs rá, hogy egyszer rá-szorul, az meg tud.”

Bizony; egyre inkább virtuális világban élünk, s ami számomra a legmeglepőbb: már a képzőművészetben – ebben az ízig-vérig az anyagokhoz kötődő művészeti ágban – is megszülettek az elanyagtalanodott, virtuális „alkotások”, a mű nélküli „művek”. Ahogyan elszakadtunk a minket körülvevő világtól, úgy magától az ember eredeti természetétől is elszakadóban vagyunk. Attól az emberi természetől, amely Isten képmásaként maga is teremteni és alkotni tud.

Sok teremtményszókból ismerjük az égi, elvont, csak a megfoghatatlan transzcendensben létező Teremtő segítőtársát, a meglehetősen ambivalens szerepet játszó Demiurgoszt (a görög kifejezés iparost, mestert, alkotót, sőt: szó szerinti értelmezésben „a népek al-

kotót” jelent), aki a szellemi szférából az anyagba hatolva munkálkodik, s megalkotja a materializálódott, látható Világmindenség élettelen és élő elemeit. A gnosztikusok felfogása szerint ő a rossz princípiumával terhelt anyagi minőség létrehozójaként az a lény, aki isteni teremtő ereje mellett nincs híján a sötét, ördögi vonásoknak sem. Indoeurópában egyáltalán nem egyedülálló módon, a magyar népmesékben például maga az ördög is megjelenhet Demiurgoszként, és sokat mond az is, hogy német nyelvterületen a Schwarzkünstler – szó szerinti fordításban: „fekete művész” – jelentése a varázslóra vonatkozik.

Ennek a sajátos isteni-ördögi szerepnek a megjelenítője például a *Kalevala* csodás képességű mesterembere, Ilmarinen. Rokonai – akik sokszor külsejükben is őrzik ördögi stigmáikat – közé tartozik a görögség sánta Héphaisztosza, a rómaiak vulkánok mélyén munkálkodó, rút Vulcanusa, a bőrkötényét zászlóvá avató perzsa Káve kovácsa, a nyugat-sémi Kosar-i-Husas, Túbal-kajin, a bibliai Káin leszármazottja, a kelta Goibniu, a germánok sánta Völundja és törpéi.

Nekünk, anyagokkal dolgozó alkotó embereknek bizony nem a sugárzóan fenséges, lantját pengető Apollón Napisten a nemtőnk, hanem a fenti – talán kevésbé fennkölt – társaság, s tevékenységünk éppen az anyagokkal való foglalkozás miatt áll oly közel a mágiához, amit – sokak számára talán meglepő módon – az 1462 és 1516 között élt nagy polihisztor, Sponheim apátja, Johannes Trithemius foglalt össze legpontosabban: *„Az isteni mágia abban a képességben áll, hogy fel tudjuk fogni a dolgok lényegét a Természet Fényében, és arra használjuk a szellem lelkierőit, hogy anyagi dolgokat hozzunk létre a láthatatlan Univerzumból; az ilyen műveleteknél egybe kell kapcsolni a Fentlevőt a Lentlevővel, és összhangzatos működésbe hoznunk.”*

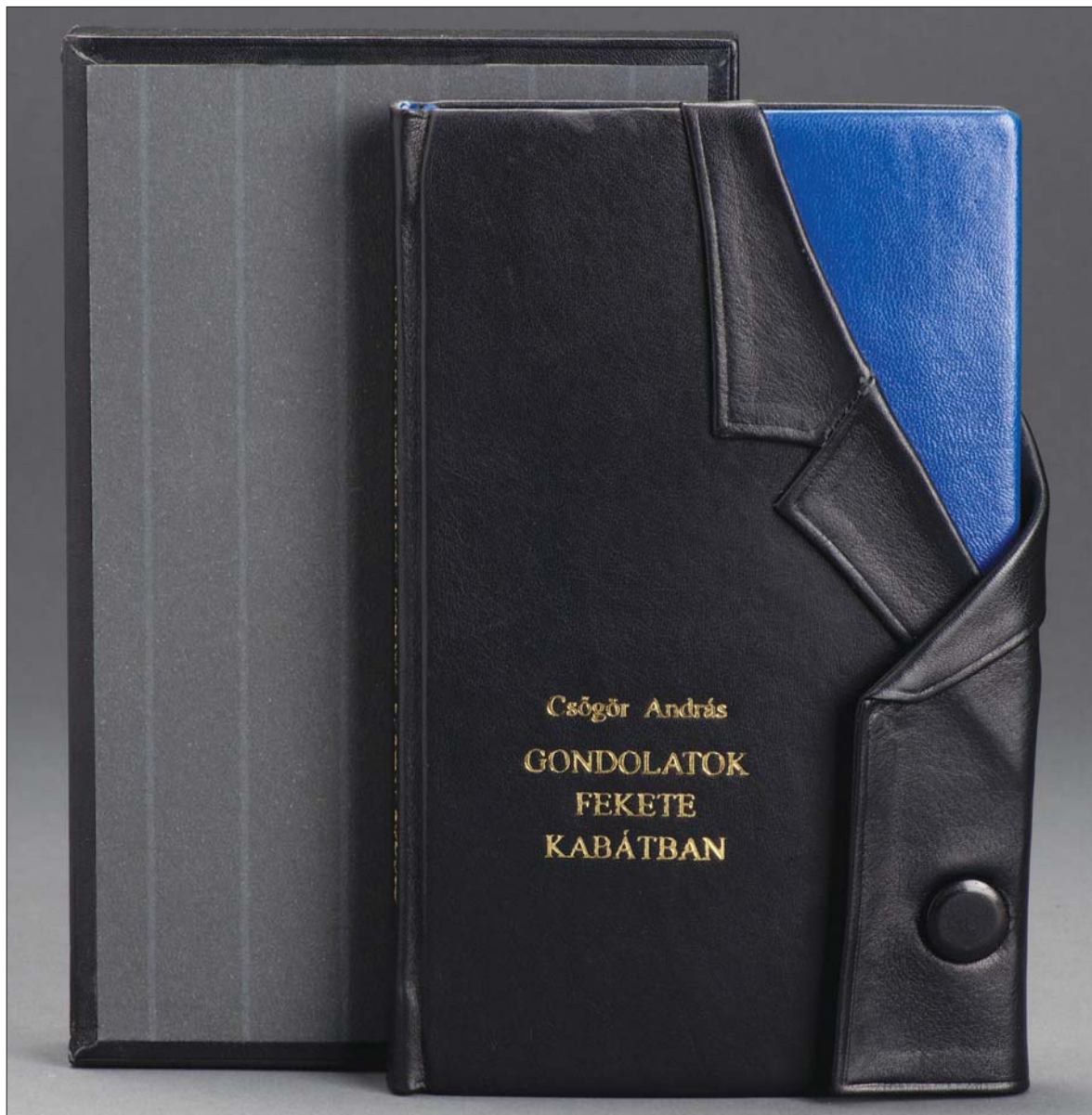
Mi mást is tenne a művész, mint ugyanezt: összekapcsolja a „fentlevő” szellemet a „lentlevő” anyaggal, azaz arra törekszik, hogy szellemmel töltsse meg – illetve lelkesítse át – az élettelen anyagot.

Pilinszky János *Csönd és közelség* című füveskönyvében így ír: *„A legelvontabb igényű művész is: kétkezi munkás. Sokkal inkább rokona az ácsnak, a bányásznak vagy akár a földművesnek, mint bárki tollforgató bivataltoknak. A legezoterikusabb költő is könyököig sáros-tin-*

tás munka közben. S bizony nem márvány és nem drágakő után kutat. Jól tudja, hogy a mindenség modelljét egyedül omlatag anyagból, didergő limlomokból lehet »fölrakni«, hogy az meg is maradjon, súlyokból és megannyi esendő-

ségből. Az »isteni szépség« egyedül ezen az áron inkarnálódhat, öltet testet. Hogy magára veszi minden terhünket, didergésünket. Minden egyéb – s a művészetben legkivált – farizeusmunka és szemfényvesztés.”

Fotó: Áment Gellért

Molnár Imre:
Bibliofil kötés, tokkal
Csögör András
Gondolatok fekete
kabátban című
verseskötetéhez
(Balassi Kiadó,
Budapest, 2005) /
Imre Molnár:
Bibliophile book
binding, with case
for the volume of
poems Gondolatok
fekete kabátban
(Contemplating in Black
Coat) by András Csögör
(Balassi Kiadó
Publishing House,
Budapest, 2005)
[2005] borjubőr,
kézzel fűzött, festett
metszés, kézi
oromszegő, aranyozás
/ calf leather hand
laced, painted
engraving, hand
headbanded, gilded
[17,5x11,2x2,5 cm]

Molnár Imre:
Öltözköztudomány –
női kézitáska, saru, öv,
karkötő / Imre Molnár:
Accessories – Women's
handbag, sandal, belt,
bracelet

Marhabőr, festett,
kézi varrás, táska:
29x24x17,5 cm,
saru: 36-os méret, öv:
85x2 cm,
karkötő: Ø 8,5 cm /
cow leather, dyed,
hand sewn, bag:
29x24x17,5 cm,
sandal size: 36,
belt: 85x2 cm,
bracelet: Ø 8,5 cm

Fotó: Áment Gallert

Aki efféle alázattal nyúl az anyagokhoz az előbb-utóbb hallani kezdi a Szférák Zenéjét, s beavatottá válik. Ilyenfajta beavatottnak tartom Molnár Imrét, akinek tárgyai – a könyvborítóktól az oklevelek, illetve érmek tokjain keresztül, egészen a táskákig, cipőig és más használati tárgyakig – számomra messziről megismerhetők. Mert igényesek, szakszerűek, pontosak és méltóságteljesek, s a maguk nemében műalkotássá magasztosulnak.

Molnár Imre csak természetes anyagokkal dolgozik: papiruszal, fával, csonttal és mindenekelőtt bőrrrel. Marha-, borjú-, kecske-, juhbőrrel, de használt már struccbőrt, rája bőrt és különböző hullók bőrt is.

A bőr egyébként minden szépsége mellett is mági-

kus-misztikus anyag, amiben mindig van egy kis félelmetes vonás is, ami természetesen abból származik, hogy egy Isten teremtette, lelkes élőlény porhüvelyének burka volt egykor, s a mitológiákban úgy szerepel, mint az élőlény életerejének a birtokosa.

Az ókori egyiptomiak az áldozati állat még nedves bőrét terítették Amon kos-szobrára, éppúgy, mint ahogy a görögség őrzöngő menádjai is ilyen bőroket viseltek.

Athéné az általa megölt óriás Pallasz bőréből készült kötényt – az aigiszt – öltötte magára, hogy sértetlenné legyen, Héraklész a legyőzött nemei oroslán bőrét hordta öltözetként, míg az azték papok rituális emberáldozataik bőrét vették a testükre.

A germán Thor isten arra is képes volt, hogy a

Molnár Imre: Bibliofil kötés, tokkal Hoppál Mihály Sámánok Euráziában című könyvéhez (Akadémia Kiadó, Budapest, 2005), „Sámán szappantartó” éremtartó tok a ‘Nemzetközi Társaság a Sámán Kutatásért’ díjhoz és csont nyakék. Az érem Kő Pál szobrászművész alkotása / Imre Molnár: Bibliophile book binding, with case for the volume Sámánok Euráziában (Shamans in Eurasia) by Mihály Hoppál (Akadémiai Kiadó Publishing House, Budapest, 2005), ‘Shaman soap case’ medal case for the award of the ‘International Society for Shamanistic Research’ and bone necklet. Medal by sculptor Pál Kő

Bibliofil kötés: 2005, marhabőr, kézzel fűzőtt, festett pergamen, festett metszés, kézi oromszegő, 27x23,5x3 cm.

Éremtartó tok: 1993, fa, borjúpergamen, kecskeszőr; fonás, hajtogatás: 15,5x15x4,5 cm. Érem: 7,5x6,2x1,8 cm.

Nyakék: 2000, csont, marhabőr; karcolt tamga, fonott gomb, Ø 14 cm / Bibliophile binding: 2005, cow leather, hand laced, painted parchment, painted engraving, hand headbanded, 27x23,5x3 cm.

Medal case: 1993, wood, vellum, goat hair; plaiting, folding: 15,5x15x4,5 cm. Medal: 7,5x6,2x1,8 cm.

Necklet: 2000, bone, cow leather; scratched tamga, plaited button, Ø 14 cm

Molnár Imre:
Női válltáskák és öv /
Imre Molnár: Women's
shoulder bags and belt

[2002] sertésvelúr,
jub- és marhabőr,
esztergált fa, táskák
vállszíjjal: 28x58x70
cm és 25x25x76 cm,
öv bekapcsolva: 5x40
cm / pig velour, sheep
and cow leather,
turned wood; bags
with shoulder strap:
28x58x70 cm and
25x25x76 cm, belt,
fastened: 5x40 cm

harci kocsiját húzó kosok húsát elfogyasztva, azok csontjaiból és bőréből újra életre keltse őket. Ez a momentum igen jól példázza, hogy az egykorvolt ember szemében az életerő milyen szorosan kötődött a csonthoz és a bőrhöz.

A szkíták által művelt – és jóval később, az Újvilágban, állítólag a spanyolok által elterjesztett, majd az indiánok által átvett – skalpolási szokások is azt a célt szolgálták, hogy legyőzött ellenségeik fejbőrének zsákmányolásával magukévá tegyék azok lelki- és szellemi erejét.

A 18. századi utazó – Nicolaes Witsen – egy 1705-ben készített rajzán állatbőrbe öltözött sámán látható, aki nyilván a totemállat erejét volt hivatott ezen öltözetben magáévá tenni. A sámánok talán legfontosabb kelléke, „hátas állata”, „táltos lova” pedig a sámándob, amelynek fakeretén a feszülő bőr nem pusztán egy tárgy része, de transzcendens hangzatokra rezonáló élőlény is a beavatott kezében.

Igazi beavatottnak kell lennie tehát annak, aki e

mágikus kisugárzású, „élő-halott” anyagokkal bánni tud, s akinek vigyáznia kell arra, hogy ne járjon úgy, mint a szerencsétlen Marszüasz szatír, akit dilettantizmusáért Apollón megnyúzott.

Véleményem szerint Molnár Imre bátran számíthat a művészi minőségre igen kényes Apollón elismerésére is. Nem fogja megnyúzni.

SZEMADÁM GYÖRGY
festőművész, művészeti író

Molnár Imre Ferenczy Noémi-díjas bőrműves iparművész
Az anyagtól a műalkotásig című kiállítása Budapesten,
a Magyar Népi Iparművészeti Múzeum kiállítótermében
2014. augusztus 1-jétől szeptember 27-ig volt látható. (A szerk.)

A laudáció a Pesti Vigadó Makovecz-termében
2014. november 7-én hangzott el Molnár Imre magyar művészeti
akadémiai székfoglalója alkalmával.

A fotókat Molnár Imre bocsátotta rendelkezésünkre.

A minőségi építészet seregszemléje

I. Építészeti Nemzeti Szalon a Műcsarnokban

■ Az elmúlt évtizedek legjelentősebb magyar építészeti kiállítását rendezték meg a Műcsarnokban *I. Építészeti Nemzeti Szalon – 100% kreativitás* címmel 2014 nyarán.

A Műcsarnok irányítását ellátó Magyar Művészeti Akadémia (MMA) ösztönzésére létrejött kiállítás – a tervek szerint – a nemzeti szalonok négyévente ismétlődő sorát nyitotta meg. A szalon 2015-ben a képzőművészet, a következő évben az ipar- és tervezőművészet, végül a fotóművészet teljes körű magyar seregszemléjét kívánja nyújtani.

A különböző művészeti ágak közül az MMA válasza elsőként az építészetre esett, mivel a magyar kormány a 2014-es évet az építészet évének nyilvánította:

ebben az évben emlékezünk meg Ybl Miklós (1814–1891) születésének kétszázadik, valamint Lechner Ödön (1845–1914) halálának századik évfordulójáról.

Fekete György, az MMA elnöke abban jelölte meg a művészeti szalonok célját, hogy „a Műcsarnokban rendszeres számvetés történjék a magyar vizuális művészetek teljességéről, és létrejöjjön a legkiválóbb művészeti eredményeket felmutató, rendszeresen ismétlődő, felmérő természetű kiállítások sora”.¹

Az Építészeti Nemzeti Szalon kurátori feladatait Szegő György építész végezte el, aki több neves kollégáját kérte fel egy-egy kiállítási rész rendezőjéül. Fő rendezési szempontja az volt, hogy ne építészeti életműveket, hanem épületeket mutasson be. A kiállítás

Repró: Millisits Máté

I. Építészeti Nemzeti Szalon – 100% kreativitás című kiállítás katalógusának címlapja (Magyar Művészeti Akadémia, Budapest, 2014) / 1st National Salon of Architecture—100% Creativity. Cover of the exhibition catalogue (Hungarian Academy of Arts, Budapest, 2014)

**Botzheim Bálint,
Szegő György:
A magyar építészek
fája. Kivitelezés:
Limes Model /
Bálint Botzheim,
György Szegő:
The Tree of
Hungarian Architects.
Manufacturer:
Limes Model
Kiállítási fotó:
I. Építészeti Nemzeti
Szalon – 100%
kreativitás, Mű-
csarnok, Budapest,
2014 /
Exhibition photo:
1st National Salon of
Architecture—100%
Creativity, Mű-
csarnok/ Kunsthalle,
Budapest, 2014**

Foto: Millits Máté

sokrétűségét jelzi, hogy gazdag tematikája magába foglalta a belsőépítészet, a tájépítészet, a városrendezés, az iparművészet, a közlekedéshez kapcsolódó

mérnöki építészet, a műemlékvédelem mint egyetemi szintű szakoktatás bemutatását is.

A *Mesterek* című kiállítórészben a társrendező,

Winkler Barnabás, huszonöt neves építész munkáin keresztül szemlélte a 20. századi építészet sokszínűségét. A bemutatott tablók és makettek mintegy történeti keretként segítettek a 21. századi kortárs építészet értelmezését, és érzékelhetővé tették, ahogyan az invenció a közelmúltba visszanyúlva a „gyökerekből” táplálkozik. A *Főépítési víziók* elnevezésű kiállítóterben Salamin Ferenc a magyarországi urbanisztika példamutató munkáit emelte ki: fényképek és filmek segítségével mutatta be az urbanisztika területén maradandónak ígérkező értékeket.

A félköríves lezárású kiállítóter kiemelt helyén állították fel *A magyar építészek fáját*. A Botzheim Bálint és Szegő György építészek által tervezett, a tengelye körül enyhén elforduló alkotáson olvasható volt az 1750 és 1950 közötti két évszázad folyamán tevékenykedő százhusz építész neve (fő műveik megnevezésével együtt).

A *Tájépítészlet – 21%* szekció rendezője, Szilágyi Kinga felhívta a figyelmet a környezettudatos gondolkodás fontosságára, a zöldövezet tudatos megtervezésére. (A címben kifejezett szám egyaránt utal századunkra és a levegő oxigéntartalmára.) Mindezt jól érzékeltették az Év Tájépítésze pályázaton az elmúlt években díjazott alkotók itt bemutatott művei is.

Az *Architektúra és belsőépítészlet* című részkiállítás egységben Szegő György mutatta be a szakma kreativitását az épületek és eredeti használati tárgyak szemléltetésével. Az *Újragondolt épületek* címet viselő termekben szintén a főkurátor válogatása alapján olyan épületeket ismerhettünk meg, amelyek átépítése vagy felújítása a 21. század igényeihez való igazodást szolgálta. Szegő György szavait idézve: „Az újragondolt épületek akár illeszkedő, akár ellenpontozó kompozíciók elvű bővítése élő lehetőség. A kortárs kreativitás módszereivel is meg lehet őrizni a városlakó identitását, szolgálhat a környezet harmóniáját. Régebbi korok műemlékeinek esetében is újra lehet gondolni az épületet – akár a kreativitás féken tartásával.”²

Az *Építve tanítani* kiállítási rész, amelyet Csernyus Lőrinc és Turi Attila építészek rendeztek, betekintést engedett az elmúlt évtizedek oktatási módszereibe. Nagy hangsúlyt kapott, hogy a Kós Károly Egyesülés Vándoriskolája a kaláka elvét alkalmazza, és az elmé-

leti tudás mellett a gyakorlati tapasztalatszerzést is fontosnak tartja építőtáborok szervezésével, ezáltal maradandót nyújtva az ifjú építészek számára. Az egyetemi évek időszakát felölelő szekciórész az *Építészoktatás* nevet viselte. A Magyarországon működő hét oktatási intézmény tevékenységét Balogh Balázs építész mutatta be a tervezőműtermek világát megidéző installáció-együttessel.

A tárlat az iránytű szerepét kívánta betölteni, amihez a korszerű muzeológia számos eszközét hívta segítségül, a plazmatelevízióktól a projektoron át a hátulról megvilágított, nagyméretű fényképekig.

A Műcsarnokban megrendezett kiállításhoz szervesen kapcsolódott a főhomlokzat lépcsőin felállított ideiglenes pavilon, amelynek anyaga a Losonczy Áron építész által feltalált Litracon pXL® (pixel) fantázianevű transzparens beton. Az építmény Hősök tere felőli fala olyan átlátszó anyagból készült, amely a napközben előtte elhaladók árnyképét tette láthatóvá, éjszaka pedig a rávetített képek átszűrődését mutatta be.

A kiállításhoz készült több mint ötszáz oldal terjedelmű, kemény kötésű katalógust 2014. augusztus 31-én egy pódiumbeszélgetéssel egybekötve ismertették. A grandiózus tárlat „könyvbe foglalása” mellett öt szakmai tanulmány nyújt tudományos alapot az olvasók számára (a kiadvány ezer példányban készült).

A katalógust Rockenbauer Zoltán művészettörténész szerkesztette, nyomtatását a hazánkban legrégebben működő, debreceni Alföldi Nyomda Zrt. végezte. A külföldi látogatókra tekintettel a katalógus a magyar mellett párhuzamos angol nyelvű szövegfordítást is tartalmaz.

A tárlat iránt élénk érdeklődés mutatkozott, közel huszonötezer ember tekintette meg.

MILLISITS MÁTÉ
művészettörténész, művelődéstörténész

Jegyzetek

1. Fekete György: Köszöntő. In: *I. Építészeti Nemzeti Szalon – 100% kreativitás*. Kiállítási katalógus. Szerk. Rockenbauer Zoltán. Budapest, 2014. 9.
2. Szegő György: Újragondolt épületek. In: *uo.* 247.

(*I. Építészeti Nemzeti Szalon – 100% kreativitás. Műcsarnok, Budapest, 2014. június 4–szeptember 7.*)

Asie-Europe 2

Kortárs textilkiállítás az angers-i Musée Jean-Lurçat et de la Tapisserie Contemporaine-ban

■ Franciaországban az angers-i Jean-Lurçat Múzeumban (Musée Jean-Lurçat et de la Tapisserie Contemporaine) idén június 27-én nyílt meg az *Asie-Europe 2 / art textile contemporain* című kortárs textilkiállítás, amelyen japán és európai művészeknek, közöttük két magyar művésznek, Száraz Marikának és e sorok írójának munkái láthatóak.

A vándorkiállítás első sorozata 2011-ben indult útjára. A kezdeményezés Erny Piret, Franciaországban élő belga származású művésztől és Kakuko Ishii (magyaros átírással Isí Kakuko) japán művész-tanártól ered. Az volt a céljuk, hogy az európai és a japán művészek, valamint alkotásaik között párbeszéd jöjjön létre. A 2012-ben meghirdetett *Asie-Europe 2*-re beérkezett pályamunkák zsűrijét Angers-ban tartották 2013 novemberében. Ennek eredményeképpen 17

japán és 18 európai művész – az utóbbiak Belgium, Dánia, Franciaország, Hollandia, Írország, Lengyelország, Lettország, Litvánia, Magyarország, Olaszország és Németország képviselésében – összesen 43 műalkotással vesz részt a kiállításon. A munkák, amelyek elsősorban a természet állapotára és az emberi kapcsolatokra reflektálnak, a hagyományos és az új anyagok – selyem, pamut, gyapjú, len, műselyem, papír, üveg, gyöngy, bambusz – mellett a hagyományos technikák – szövés, fonás, varrás, hímzés, sibori, nyomás stb. – sokaságát vonultatják fel Piret koncepciójának megfelelően, melyben a tradíciók különleges hangsúlyt kapnak.

A Jean-Lurçat Múzeum tradíciójához híven az *Asie-Europe 2* kurátora, Françoise de Loisy, a műveket tematikus egységekbe – *Női jelenlét*; *Az erdő emlékezete*;

Asie-Europe 2,
kiállítási interiőr
Kakuko Ishii
(Isí Kakuko), Yasuko
Iyanaga (Ijanaga
Jaszuko), Rieko Yashiro
(Jasiro Rieko) és
Marie-Noëlle Risack
munkáival /
Asie-Europe 2.
Exhibition interior with
works by Kakuko Ishii,
Yasuko Iyanaga,
Rieko Yashiro and
Marie-Noëlle Risack
[Musée Jean-Lurçat
et de la Tapisserie
Contemporaine,
Angers, 2014]

Fotó: Matthieu de Rösseguier (Musée Jean-Lurçat et de la Tapisserie Contemporaine)

Asie-Europe 2,
 kiállítási enteriőr
Száráz Marika
Folyamat (2013) című
 munkájával (középen) /
Asie-Europe 2.
 Exhibition interior
 with the work
Successive (2013) by
Marika Száráz (centre)
 [Musée Jean-Lurçat
 et de la Tapisserie
 Contemporaine,
 Angers, 2014]

A kert; A ház tere; Kép és textúra; Műalkotás: szem és kéz – rendezte. Száráz Marikának az idő végtelen áramlását megjelenítő Folyamat című kárpit-installá-

cióját a kiállítás Az erdő emlékezete című, az Átjárók című kárpitomat a Műalkotás: szem és kéz című szekciója mutatja be. A magyar művészek ugyanis a magyar hagyományoknak megfelelően, a klasszikus európai tradíciójú szövött kárpit nyelvén fejezték ki gondolataikat. Az Átjárók azonban nemcsak a kárpit műfajára, hanem a váratlan következményeket is felvető Einstein-féle relativitáselméletre is reflektál. A legbizarrabb talán az a teória, hogy létezhetnek úgynevezett féreglyukak, átjárók, amelyek az univerzum különböző pontjait kötik össze. E feltételezett útvonalakat a végtelen Möbius-szalaggá formálódott kárpit-univerzum esetében világító optikai kábelek jelölik.

A krefeldi Deutsches Textilmuseumban 2014. február 16. és május 18. között már bemutatott kiállítás Angers-ban 2015. január 4-ig lesz látható, majd 2015. február 6-tól május 4-ig a litvániai Kedainiaiában, a Janina Monkute-Marks Museum mutatja be.

HEGYI IBOLYA
 kárpitművész

Az Átjárók című kárpit fotóját
 a lap 2014/6. számának 47. oldalán közöltük.

←
Pamela Hardesty:
Belső fény /
Pamela Hardesty:
Light Within
 [2013, 100x100 cm]

Slézia József: Kortárs nemzetközi design

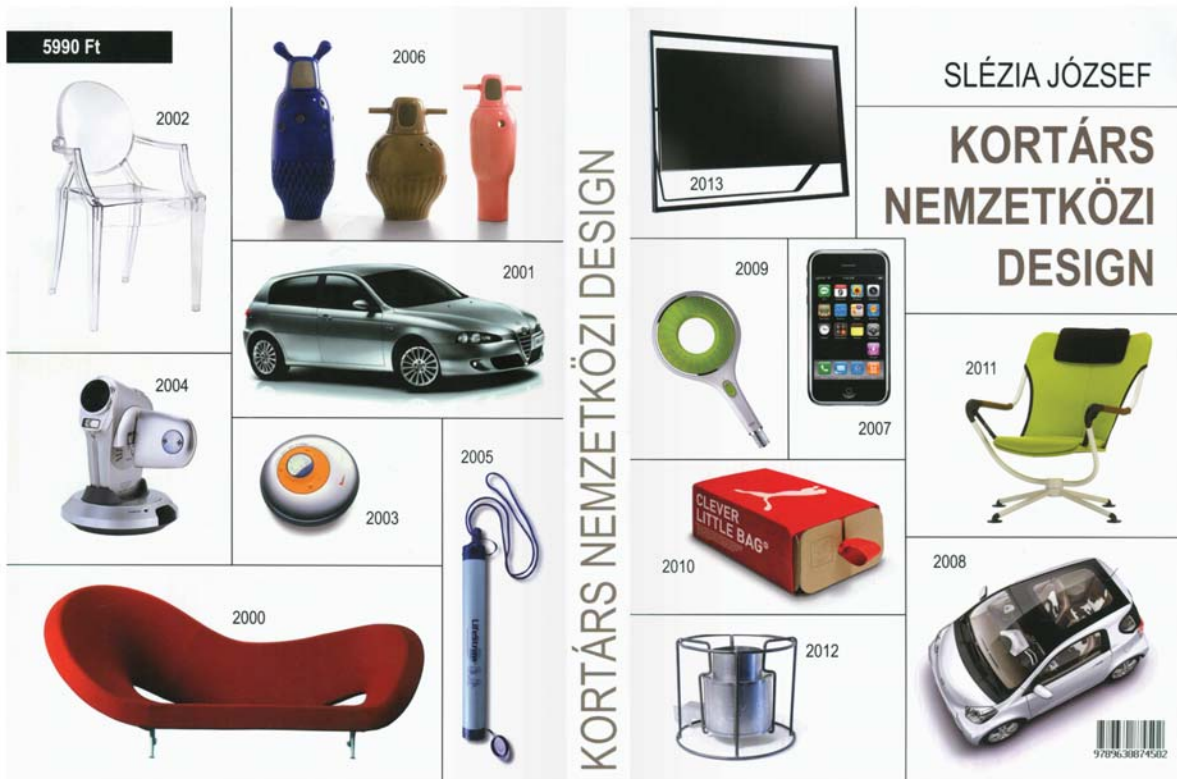
■ Az internet korával a design személyes és szakmai kapcsolatokra, jól meghatározható kommunikációs csatornákra, racionális háttérparra és – az adott közeg ellenállásától függően küzdelmes vagy sima, a mélyben zajló vagy a felszínre bukó – elméleti csatákra épülő, többé-kevésbé zárt világa gyökeresen megváltozott. Bár a köztudatban továbbra is alapvetően forma- és funkcióképzést jelent, a design fogalomköre végletesen kitágult, a téma iránt érdeklődők száma pedig hihetetlenül megnőtt. Jó kezdeményezésnek tűnhet egy objektív, szakmailag megalapozott kalauz, amely megismerteti a nemzetközi design világának alapfogalmaival, eseményeivel és figuráival.

Slézia József könyve ezzel a szándékkal született, egy olyan sorozat első tagjaként, amelynek következő kötete kifejezetten a hazai designvilágot veszi fókuszába. A 256 oldalas kiadvány két jól elhatárolt egységre osztható. A könyv első fele 17 rövid fejezetben a szerző által relevánsnak tartott kezdeményezéseket (díjakat, kiállításokat, eseményeket), definíciókat és intézményeket mutat be, a második fele 24 tervezőt, illetve tervezőcsapatot ismertet, változó terjedelmű, lábjegyzetelt szövegekkel kísérve. Az igen nagy mennyiségű képanyagot, amely a törzsszöveg mellett még a tartalomjegyzékbe is bekúszik, alighanem a vizuális ismeretterjesztés szándéka magyarázza – ezzel mint ha a választott médium a kimeríthetetlen képi forrással, az internettel próbálná felvenni a küzdelmet. A tartalmat, az érdeklődő olvasók további tájékozódását kielégítendő, egyoldalas irodalomjegyzék egészíti ki.

Nem szükséges azonban túlságosan jártasnak lennünk a felkínált bibliográfiában ahhoz, hogy az első lapozgatáskor fogalmi tisztázatlanságokba botoljunk. A szerző oldalakon keresztül, több forrásból merített szakmai definíciók segítségével próbálja tisztázni, mit értünk „design” alatt – azt azonban nem fejtí fel, mit jelentene a nemzetköziség fogalma. A bemutatott munkák és készítőik kapcsán alighanem azt az ismeretterjesztésben sajnos elterjedt és eléggé el nem ítélt módon az idegen nyelvű szakirodalomban ural-

kodó nyugati nárcizmust, amely a világot Nyugat- és Észak-Európa, az Egyesült Államok és Japán, azaz a legfejlettebb piacgazdaságok határain belül értelmezi, és maximum az egzotikumot keresve tekint fel olykor önnön csodálatából. Ennek persze megvan a szakmatörténeti alapja, mégis, egy közép-európai szerző könyvénel joggal várnók el, hogy ne vegye át kritikátlanul ezt a meglehetősen korlátos világképet. Márpedig – néhány, magyarázat nélkül feltűnő hazai munkát leszámítva – itt gyakorlatilag ezt kapjuk. A bevezető szekció hangzatos, de esetenként nehezen értelmezhető alcímek alatt tulajdonképp „a nyugati világ” designkultúráját mutatja be, rengeteg – elsősorban internetes – hivatkozással, gondosan válogatott, reprezentatív képanyaggal. A nehezen áttekinthető oldalakon megtudhatjuk, mi az Index Díj és a Red Dot, megismerkedhetünk a Vitra Design Museum kiállítási koncepciójával, a frankfurti ISH fürdőtrendjeivel, és a kortárs designvilág olyan meghatározó figuráinak gondolkodásmódjával, mint David Carlson vagy Paola Antonelli. Egy őszinte és szokatlanul szubjektív pillanatban a szerző felhánytorgatja a *European Design Since 1985: Shaping the New Century* című (anyagát tekintve 2005-tel lezárult) vándorkiállítás kurátorainak, hogy elhanyagolták Közép-Európát – reflektálatlanul arra a tényre, hogy ő is épp ezt teszi.

Hogy miért? Slézia szerint „[e]bből a régióból továbbra sem emelkedett ki olyan designer, aki az elmúlt három évtizedben bele tudott volna szólni a trendek alakulásába, legalábbis a kiállítás szakmai szervezői, kurátorai szerint”. Amellett, hogy saját világában ez a mondat fájdalmasan igaz és érvényes, egy alapvetően túlhaladott – de legalábbis felületes – szemléletről árulkodik, amely azt feltételezi, hogy a nemzetközi design irányait azok formálják, akikről a legtöbbet hallunk a sajtóban. Olyan ez, mintha a „Kortárs nemzetközi film” című kiadvány kizárólag hollywoodi sikerfilmekkel és színészekkel foglalkozna, magyarázat nélkül, tudomást sem véve másról. A 24 külön kiemelt szereplő 12 országból érkezik: Észak- és Nyugat-Európából, Japánból, Izraelből és az Egyesült Álla-

mokból. A szerző még a saját maga által is „hagyományos központként” definiált Kanada, Dél-Korea vagy Ausztrália szakmáját sem méltatja arra, hogy kiemeljen valakit – arról nem is beszélve, hogy kísérletet tegyen bizonyos regionális jellemzők, érdeklődési körök, sajátosságok, iskolák és problémakörök felvázolására. A sztárkultuszt erősítve az önálló fejezetet kapó „személyi márkák” közül csak három tervezőpáros és négy kollektíva. (Más nézőpontból fájó, hogy a fennmaradó 17-ből csak kettő nő.) A válogatás szempontjai nehezen kikövetkeztethetőek. Míg Maarten Baas kisszériás bútorokat tervez, a Verryday nemzetközi és multidiszciplináris designcég. Találkozhatunk a kizárólag Apple-termékeken át bemutatott Jonathan Ive-val, de nem jelennek meg más meghatározó márkák tervezőcsapatai. Az olyan kézenfekvő nevek mellett, mint a Bouroullec fivérek, Jasper Morrison vagy Karim Rashid, némileg meglepő például

Stephen Burks vagy a Doshi–Levien designerpáros szerepeltetése. A szerző vélhetően inkább gondolkodásmódok reprezentatív skáláját kívánta felvillantani, ez azonban a választott metódus miatt óhatatlanul töredékes és szubjektív, kissé merészebben fogalmazva: hamis képet ad.

Kétségtelenül dicséretére válik a könyvnek, hogy a szerző elmélyült kutatást végzett a tárgyalt designerek mindegyikével kapcsolatban. A túlzó alaposággal hivatkozott szövegeket olykor nehezen követhető, nem kifejezetten adekvát eszmefuttatások egészítik ki, lazán kapcsolódó témákban. Egy esetben ez odáig fajul, hogy a szerző a Jonathan Ive és Dieter Rams munkái közötti hasonlóságot egy rosszul megvágtott képernyőfotóval illusztrálja. Ezt leszámítva az egyébként valóban igényes és gazdag képanyag nem adhat okot panaszra, hacsak nem épp túláradó bőségével. Egy esetleges második kiadás esetén azonban min-

denképp szükség lenne lektori és korrektori munkára, egyrészt a szöveg tartalmi strukturálása, másrészt a zavaró vesszőhibák, elütések, névelírások elkerülése végett. Ezek ugyanis mindenképp rontják az elvégzett kutatás gyümölcének élvezetét, azt, hogy a szerző szándékának megfelelően könyve a tájékozatlanok

számára bevezetőt kínáljon a nemzetközi designvilágba – vagy legalábbis, annak egy meghatározó szeletébe.

KOVÁCS DÁNIEL
művészettörténész

(*Designtrend Kft., Budapest, 2013, 256 p.*)

Hírek

■ **Ybl Miklós: Operaház – Technika a kulisszák mögött.** A BTM – Kiscelli Múzeum a 2014-es Ybl-év kapcsán a budapesti Operaház épületéhez készült tervekől nyitott kiállítást október 9-én. Az épület homlokzati vázlatai, részletrajzok, néhány végleges terv, és a színpadgépezet egyszerűsített modellje is szerepel a 2015. január 18-ig látható tárlaton.

■ **Megjelent a Disegno,** a designkultúra-tudomány első magyar szakfolyóirata a Moholy-Nagy Művészeti Egyetem gondozásában. A szaklektorált, szabad hozzáférésű, tudományos folyóirat nem kerül kereskedelmi forgalomba, a közölt tanulmányok ingyenesen letölthetők a <http://design.portal.mome.hu/web/guest/disegno> oldalról.

■ **Év Tájháza díj.** – Magyarországon közel 200 tájház őrzi az adott település vagy tájegység építészeti örökségét, közülük 109 épület műemléki védeltséget is élvez. 2014-ben a Hosszúhetényi Tájház nyerte el az Év Tájháza címet, melyet a tavalyi díjazott Cigándi Falumúzeumban, a Magyarországi Tájházak Szövetségének XII. országos szakmai konferenciája (2014. szeptember 25–37.) alkalmával adták át.

■ **„Kocsira ládám, hegyibe párnám...”** – Palócföldi ácsolt és festett ládák vándorkiállítása látogatható 2015. március végéig a Dobó István Vármúzeumban. (Eger, Vár 1.)

■ **BÁB–El** címmel a Magyar Képzőművészeti Egyetem bábtervező hallgatóinak munkáiból látható kiállítás 2014. december 31-ig az Országos Színház-történeti Múzeum és Intézetben. (Bp. I., Krisztina krt. 57.)

■ **Három újabb „Piros Pont” magyar alkotásoknak.** – A Red Dot Award Design Concept – Mobility (mozgás) kategóriájában díjat kapott Policsányi István hajóterve. A 80 személyes balatoni hajó kerékpárral, babakocsival és kerekesszékekkel is akadálytalanul bejárható. Kategóriájában neki ítélte a szakmai zsűri a Best of the Best díjat is, melyet szeptember végén adtak át Szingapúrban. – Red Dot díjat kapott a Zeneakadémia a kommunikációs designverseny Corporate Identity kategóriájában. A világ zenei intézményei közül egyedül a budapesti Zeneakadémia arculata érdemelte ki a Red Dot-ot. – A Dió Stúdió tagja, Császma József grafikus által tervezett, múzeumok

számára készült egyedi borcsomagolást, a *Musewine* sorozatot magas minőségű tervezése és egyedi kreativitása okán ismerték el a Red Dot díjjal, melyet október 24-én adtak át Berlinben. A fiatal tervező a pályázaton az Iparművészeti Múzeumnak készített sorozatával vett részt. A Markó Sándor pincészet Nagy-Kevély hegyi szőlőjéből származó borral töltött, díjnyertes csomagolású palackokat (*képf*) az Iparművészeti Múzeum shopjában is meg lehet vásárolni, 3-4 ezer forintos áron.

■ **Különleges, egyedi műtárggyal gyarapodott az egri Dobó István Vármúzeum gyűjteménye.** A Nemzeti Kulturális Alap Közgyűjtemények Kollégiumának támogatásával vásárolta meg a múzeum az Egerben fellelt, közel 850 darabból álló, az esslingeni Schreiber könyvkiadó által 1890-ben megjelentetett miniatűr papírszínházat. A színpadkeretet, színpalákat, díszleteket, kellékeket, jelmezes szereplőket tartalmazó papírszínházhoz gót betűs szövegek is tartoztak, melyekben 23 klasszikus történet és operamese olvasható. A ritkaságnak számító papírszínházat restaurálás után vándorkiállításon szeretnék bemutatni, majd visszaérkezése után állandó kiállításon lesz látható a Dobó István Vármúzeumban.

■ **Pelikán Pixel** címmel elektrográfiai tárlatot rendeztek Büki Zsuzsanna, Ecsedi Mária, Hegedűs 2 László, Pálné Hencz Teréz,

Fotó: Dió Stúdió, Budapest

Jónás Attila, Koppány Attila, Péter Ágnes, Paczona Márta és Végvári Beatrix munkáiból a Pelikán Galériában. (Székesfehérvár, Kossuth u. 15., bejárat az órajáték felől.) A 2014. október 17-én nyílt tárlat november 21-ig látogatható.

■ **„Hass, alkoss, gyarapíts...”** címmel kézművesalkotásokból nyílt kiállítás 2014. október 10-én a Magyar Népi Iparművészeti Múzeumban. (Bp. I., Fő utca 6.) A tárlat 2015. május 31-ig látogatható.

■ **Különdíj a kutyabarát múzeumnak.** – Kutyával is látogatható augusztustól az Óbudai Múzeum. (Bp. III., Fő tér 1.) Az országban eddig egyedülálló kezdeményezést különdíjjal jutalmazta a *Kutyabarát.hu*. A kedvencel érkezőktől póráz használatát kéri.

■ **Holttest az utazókosárban – A Mágnás Elza-rejtély** címmel rendez kiállítást 2014. december 28. és 2015. április 26. között a Kiscelli Múzeum – Fővárosi Képtár. (Bp. III., Kiscelli u. 108.)

■ **Brunel-díj.** – A Budapest–Újszász-vasútvonal állomásépületeinek felújítása és új típusépületek építése projektjével a MÁV Zrt. elnyerte a vasúti építéset rangos Brunel-díját, melyet 2014. október 15-én adtak át Amszterdamban. A Brunel-díj nemzetközi designpályázatot a Watford-csoportban részt vevő vasúttársaságok számára háromévente hirdetik meg. A brit, holland és

svéd vonatok építész és formatervező szakemberei által alapított Watford-csoportnak 24 országból 70 tagja van.

■ **In memoriam 1914.** – Az első világháború kitörésének századik évfordulójáról megemlékező kiállítások közül még megtekinthető: – *Hazatérnek... 1914–2014 – Az Első Nagy Háború emlékezete.* Magyar–olasz összefogással készült nagyszabású kiállítás. (Cifrapalota, Kecskemét, Rákóczi u. 1., 2014. december 31-ig.) – „...tűz és láng minden körülöttem...” – *Bajor Gizi és a nagy háború.* (Bajor Gizi Színészmúzeum, Bp. XII., Stromfeld Aurél út 16., 2015. február 1-jéig) – *Az első nagy háború emlékezete – Tápió-szeleiek az első világháborúban.* Blaskovich Múzeum, Tápiószele, 2015. május 10-ig.) – *Művészet és művészek az első világháborúban.* (Vaszary Villa, Balatonfüred, Honvéd u. 2–4., 2014. október 4-től 2015. január 4-ig.) – *Háború és bélyeg – Az első világháború a filatéliában.* Bélyegmúzeum, Bp. VII., Hársfa u. 47., 2014. október 8-tól 2015. május 1-jéig.) – „*Maradni szégyen, veszni borzalom*” – *Magyar írók az I. világháborúban.* (Petőfi Irodalmi Múzeum, Bp. V., Károlyi M. u. 16., 2014. november 6-tól december 31-ig.) – *Történelmi idők sodrában – 100 éve tört ki az I. világháború.* (Balatoni Múzeum, Keszthely, Múzeum u. 2., 2014. november 9-től 2015. február 28-ig. – *Gulyáságyú és*

rohamsisak – A Nagy Háború gyomornézetből. (Magyar Kereskedelmi és Vendéglátóipari Múzeum (Bp. III., Korona tér 1., 2014. december 3-tól 2015. május 31-ig.)

■ **Erdélyi ötvösművek az egykori Herzog-gyűjteményből** címmel látható kiállítás 2014. október 10. és 2015. január 31. között a Magyar Nemzeti Múzeumban. (Bp. VIII., Múzeum krt. 14–16.)

■ **Színes Város.** – Victor Vasarely 1983-ban született „színes város” koncepcióját követve – hogy a művészet vonuljon ki az utcára, az emberek ne csak galériákban találkozzanak vele – alakult meg 2008-ban a Színes Város Csoport. Kezdeményezésük azóta több követőre is talált, s már húsz ezer négyzetméternyi tűzfal szépült meg a fővárosban. A 2014-es *Színes Város Strongbow Budapest* művészeti és zenei fesztivált az ellentétpárok jegyében hirdették meg, s tucatnyi helyszínen 2100 négyzetméter fal felület újult meg, melyből 886 négyzetméteren most nem csak vakoltak és festettek, hanem komplett hőszigetelést is végeztek. A fesztivál nagydíját a zsűri Orosz Richárd Kertész utcában látható *Vidék, vagy nagyváros* című munkájának (kép) ítélte, a közönségdíjat pedig Mesterházy Károly „Break-One” Akácfa utcai *Nyugalom, vagy tombolás* elnevezésű tűzfalfestménye nyerte el.

